

Eindwerk

bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

academiejaar 2012-2013

Het toepassen van verschillende werkvormen in een Mexicaanse school

---

Stefanie Madrid Segade

promotor/eindwerkbegeleider/eindprojectbegeleider:
Katarina Van Dievel

bedrijfskunde
lerarenopleiding
sociaal werk

Artesis Hogeschool
Bouwmeestersstraat 3
B-2000 Antwerpen
T +32 3 259 08 00
F +32 3 259 08 18
bls@artesis.be
www.artesis.be

Korte samenvatting

Mijn project gaat over het aanbrengen van verschillende werkvormen in een Mexicaanse school. De bedoeling van dit project is om de leerlingen kennis te laten maken met verschillende werkvormen en het effect van die verschillende werkvormen op de kinderen, te analyseren.

Hoewel ik niet direct ben kunnen beginnen met het uitvoeren van mijn project, heb ik veel nieuwe ervaringen opgedaan die ik nooit zal vergeten. In het begin vroegen ze me altijd om een klas over te nemen en te starten met de les omdat de leerkracht te laat was. Als een leerkracht op cursus was vroegen ze of ik de klas kon overnemen omdat er geen andere leerkrachten waren die dat konden doen. Ik heb veel lessen moeten geven zonder enige voorbereiding, maar ik ben al deze uitdagingen aangegaan met plezier.

Hoe meer ik de kinderen leerde kennen, hoe beter ik hun moeilijkheden kon ontdekken. Door de conversaties die ik heb gehad met de leerkrachten en door mijn observaties, kon ik merken dat de meeste leerlingen moeilijkheden hadden met het vermenigvuldigen en lezen. Ik heb lang nagedacht over hoe ik mijn project kon linken aan de noden van de leerlingen en de school. Ik heb dit besproken met de directie en samen waren we tot een besluit gekomen.

Na school gaf ik een paar leerlingen begeleiding voor vermenigvuldigingen en lezen. Elke leerkracht gaf mij een lijst met de leerlingen die mijn hulp nodig hadden. In totaal had ik per dag ongeveer vijf leerlingen die een uurtje langer op school bleven. Ik gaf ondersteuning aan verschillende leerjaren, van het 3de leerjaar tot het 6de leerjaar.

Toen ik eindelijk begon met het uitvoeren van mijn project, kon ik mijn onderzoek starten. Ik kan spijtig genoeg niet zeggen dat dit onderzoek een succes was, omdat ik ongeveer maar twee maanden mijn project heb kunnen uitvoeren. Het zou een succes zijn geweest zou ik meer tijd hebben gehad, daarom ben ik vastbesloten om dit project verder uit te bouwen in de toekomst.

Dankwoord

Voor ik de volledige toelichting geef van mijn project zou ik even willen stilstaan bij alle mensen die mij de kans hebben gegeven om dit project uit te voeren in Mexico. Ik wil iedereen bedanken die steeds in mij zijn blijven geloven en bleven steunen in mijn beslissing om mijn project in Mexico uit te voeren.

Mijn ouders, Andres en Isabel. Met alle negatieve reacties van buitenaf hebben jullie mij de vrijheid gegeven om een goede beslissing te nemen. De situatie in Mexico is niet altijd even positief en ik weet dat de beslissing om mij te laten vertrekken moeilijk was. Maar jullie hebben mij, ondanks de ongelooflijk grote ongerustheid, op het vliegtuig naar Monterrey gezet. Hoewel ik ver weg was, voelde ik mij altijd dicht bij jullie. Jullie hebben mij niet alleen economisch gesteund, maar ook emotioneel. Elke dag en op elk moment kon ik op jullie rekenen.

Mijn begeleidende lector in België, Katarina Van Dievel. Hoewel zij de derde promotor was die ik aangewezen kreeg en ik haar niet persoonlijk kende, heeft zij mij geholpen om een veelbelovend project uit te voeren en een vlekkeloze eindwerk te leveren.

Mijn organisatie, de universiteit Tecnológico de Monterrey. Vanaf het eerste contact, via mail en telefonisch, waren de vertegenwoordigers van de universiteit zeer enthousiast over mijn project en waren zij bereid om zich als organisatie op te geven. De vertegenwoordigers hebben mijn project naar verschillende scholen opgestuurd en uiteindelijk hebben ze een school gevonden waar ik mijn project mocht uitvoeren.

Hoewel Liliana Gonzalez, Gabriela Aranda en Cynthia Cariño mij niet persoonlijk kenden, waren ze heel attentvol zelfs voor mijn vertrek. Het transport naar mijn school werd door hun geregeld. Een privé busje van de universiteit bracht mij naar mijn schooltje en kwam mij terug ophalen. Ik kreeg ook een lidkaart van de universiteit zodat ik kon genieten van de faciliteiten van de universiteit zoals, internet, zwembad, fitnesscentrum, restaurants, uitlenen van de bibliotheek en het bijwonen van lessen voor internationale studenten.

De school Rómulo Garza, Club de Leones 19. Zij hebben mij met open armen ontvangen. Het was de eerste keer dat de school een buitenlandse toekomstige leerkracht in hun school mochten verwelkomen. Zowel de directie als de leerkrachten begonnen heel veel vragen te stellen over het onderwijs in België. In het begin was ik bang dat de leerkrachten mij als een concurrent gingen zien, maar dat was helemaal niet zo. Ze behandelden mij als een collega. De leerlingen waren zeer benieuwd van waar ik kwam en hoe de scholen in België zijn. Ze waren zo enthousiast om les te krijgen van mij, dat ze steeds vroegen of ik hen les ging geven.

Mijn gastgezin de familie Osuna Rangel. Zij hebben voor mijn onderdak, vervoer, eten, gezelschap en veiligheid gezorgd. Dankzij hen heb ik mij thuis gevoeld in een land ver weg van mijn familie en vrienden. Hun gastvrijheid heeft mij geholpen om mijn project zo comfortabel mogelijk uit te voeren. Samen met de familie Osuna Rangel heb ik niet alleen verschillende plaatsen in Mexico bezocht, maar ook van Verenigde Staten.

Artesis Hogeschool Antwerpen. Dankzij de hogeschool heb ik mijn project kunnen uitvoeren in Mexico en heb ik een onvergetelijke ervaring kunnen opdoen.

Toen ik te horen kreeg dat ik een aanvraag kon indienen om een VLIR-UOS-reisbeurs te ontvangen, heb ik onmiddellijk alle nodige documenten aangevraagd en ingevuld. Op 3 december moesten we alle nodige documenten opsturen naar Frank Rylant. Er waren meer aanvragen dan beurzen, dus het was niet zeker dat ik een beurs ging ontvangen. Op 18 december 2012 kreeg ik het nieuws dat mijn aanvraag werd goedgekeurd en dat ik een VIIR-OUS-reisbeurs ging ontvangen. Deze financiële steun heeft mij geholpen om mijn reis naar Mexico te bekostigen. In bijlage vindt u mijn VLIR-UOS-reisbeurs aanvraagformulier (zie bijlage nr 1).

Inhoud

Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

1	Informatie over Mexico en Monterrey	6
1.1	De economie	6
1.2	Bevolking en geloof	7
1.3	Eten en drinken	7
1.4	Feestdagen	8
1.5	Klimaat en weer	9
1.6	Flora en fauna	9
1.7	Taal	10
1.8	Het onderwijs	10
2	Mijn project	12
2.1	Uitleg werkvormen	12
2.1.1	Peer-tutoring	12
2.1.2	Groepswork en individuele opdracht	13
2.1.3	Practicum	13
2.1.4	Leercontractmethode	14
2.2	Waarom werkvormen	15
3	Literatuurstudie	16
3.1	Werkvormen	16
3.2	Differentiatie	18
3.3	Differentiëren en individualiseren	19
3.4	Stappen om te individualiseren	20
3.5	De rol van de leerkracht bij het individualiseren	21
3.6	Contractwerk	24
3.7	E-mail van een Mexicaanse leerkracht	26
4	Mijn onderzoeksvraag	30
5	De uitvoering van mijn project	32
5.1	Observaties	32
5.2	Het plannen	35
5.2.1	Maandag: het derde leerjaar	37
	a) Situering	37
	b) Werkwijze	38
	c) Gebruikte werkvormen: verantwoording en omschrijving	42
	d) Resultaten	43
5.2.2	Woensdag: het vierde leerjaar	44
	a) Situering	44
	b) Werkwijze	44
	c) Gebruikte werkvormen: verantwoording en omschrijving	46

	d) Resultaten	47
5.2.3	Vrijdag: het vijfde- en zesde leerjaar	48
	a) Situering	48
	b) Werkwijze	48
	c) Gebruikte werkvormen: verantwoording en omschrijving	49
	d) Resultaten	50
5.3	Observatielijsten	51
5.3.1	Observatielijst leerkrachten	52
5.3.2	Observatielijst leerlingen	56
6	Antwoord op mijn onderzoeksvraag	60
6.1	Antwoord op secundaire vragen	60
6.2	Antwoord op primaire onderzoeksvraag	66
7	Tips en valkuilen	67
8	Besluit	69
9	Bronnen	71

1. Informatie over Mexico en Monterrey

(<http://www.lonelyplanet.com/maps/north-america/mexico/>)

1.1 De economie

Mexico wordt nog steeds gezien als een ontwikkelingsland. Dit betekent voornamelijk dat er een groot verschil is tussen rijkdom en armoede. Mexico heeft verschillende vormen van inkomsten, zoals bijvoorbeeld:

- olie gewonnen in de Golf van Campeche
- landbouw, hoewel deze de afgelopen decennia steeds minder belangrijk geworden voor de economie van Mexico
- toerisme, is een belangrijke vorm van inkomsten voor de Mexicanen. Hier is ongeveer 33% van de Mexicanen werkzaam in.

→ Monterrey is een belangrijke industriestad in het noordoosten van Mexico en het belangrijkste economische centrum van Noord-Mexico.

1.2 Bevolking en geloof

Mexico heeft 104 miljoen inwoners. De hoofdstad Mexico-stad heeft 24 miljoen inwoners en daar woont bijna een kwart van de Mexicanen.

Over het algemeen bestaat het geloof vooral uit een mengeling van katholicisme en indiaanse religies en tradities. Door de afname van de kindersterfte en de toename van de levensverwachting groeit de bevolking met 1,7% per jaar. Doordat het geboortecijfer veel hoger ligt dan in Europa is ongeveer de helft van alle Mexicanen jonger dan 20 jaar en 26,5% tussen de 20 en 40 jaar. Deze cijfers komen uit de website van de regering van Mexico (<http://www.nl.gob.mx>)

→ Monterrey heeft ongeveer 4 miljoen inwoners. Er zijn meer vrouwen dan mannen, zowel in Monterrey als heel Mexico.

1.3 Eten en drinken

Traditioneel Mexicaanse eten is: tortillas, taco's, chilipepers, vers fruit (mango, banaan, ananas, guave en papaja), jumiles (kevers) en chapulines (sprinkhanen), frijoles (bonen), rijst, maïs, ...

Bekende Mexicaanse dranken/merken zijn natuurlijk Tequila, piña colada, en de biermerken Corona en Sol. Wat zeer populair is in Mexico is de michelada. Dit is bier met zout, peper, citroen en verschillende soorten sausjes.

Het Mexicaanse ontbijt is stevig. Meestal is het warm eten zodat ze kunnen volhouden tot het middageten. Het middageten wordt voorzien vanaf 14.00 uur. Het avondeten wordt pas na zonsondergang geserveerd. In Mexicaanse restaurants is het meestal verplicht om een fooi te geven. Men verwacht dat je 15% geeft van het bedrag dat je moet betalen.

→ Een typisch gerecht uit Monterrey is gebraden lam. De regiomontanos, zo worden de mensen uit Monterrey genoemd, zijn heel fier op hun typisch gerecht. Bij belangrijke bijeenkomsten wordt er gebraden lam gegeten omdat het als een delicatessen wordt gezien.

(www.revistabuenviaje.com)

Machacado is ook typisch uit Monterrey. Dit is gedroogd en gemalen vlees, met veel kruiden, meestal gepaard met bonen, salsa en tortilla's.

(www.cascadecookbook.com)

Tostadas Siberiana, zijn niet typisch uit Siberië, maar uit Monterrey. Dit is een ronde getooste tortilla. Daarop zetten ze gepureerde avocado, versnipperde kippenborsten en room. Om af te sluiten wordt daar een tostada, of getooste tortilla, op gezet.

(www.tostadaregia.com)

1.4 Feestdagen

Mexico kent diverse feestdagen die zeer belangrijk zijn voor hen. De kinderen leren al deze feestdagen op school. Op sommige toetsen vragen ze de exacte datums van verschillende feestdagen.

→ De kinderen in Monterrey moeten de volgende feestdagen zeker kennen:

- 1 januari = Nieuwjaar
- 4 februari = Dag van grondwet
- 21 maart = Benito Juárez dag (de verjaardag van Benito Juárez is een nationale feestdag in Mexico. Hij wordt beschouwd als een van de bekwaamste leiders van Mexico)
- 28/29 maart = Heilige donderdag en vrijdag
- 31 maart = Paaszondag
- 1 mei = dag van de arbeid
- 5 mei = Vijf mei (de dag waarop Mexico een Frans leger versloeg in de slag bij Puebla, onder leiding van Benito Juárez)
- 10 mei = Moederdag
- 16 september = Onafhankelijkheidsdag (Mexico verklaarde zich in 1810 onafhankelijk van Spanje)
- 1/2 november = Dag van de doden (Mexicanen vieren dat de doden terug naar aarde komen om de levenden te bezoeken. De doden zijn dan de

gasten van de levenden op die dag. Begraafplaatsen worden drukbezocht, bij grafperken wordt gepicknicked en als versieringen worden doodshoofden gebruikt. Ze maken er een echt feest van.)

-20 november = Dag van de Revolutie

-12 december = Onze-Lieve-Vrouw van Guadalupe (beschermheilige van Mexico)

-24 december = kerstavond

-25 december = kerstmis

1.5 Klimaat en weer

“Doordat het land zo groot is kent Mexico ook diverse klimaten. Niet alleen de grootte, maar ook de verschillende hoogtes zorgen voor verschillende klimaten. De kuststreken en de gebieden tot 750 meter hoogte kennen een warm klimaat, van 750 meter tot 2000 meter hoogte is een gematigd klimaat en boven de 2000 meter heerst een koud klimaat” (*Alles over Mexico* <http://www.allesovermexico.nl/>)

→ “Door de ligging en de grote hoogte waarop Monterrey ligt, zo’n 3000 voet, zijn de verschillen per dag soms erg extreem. De zomers zijn er erg heet en de luchtvochtigheid is er erg hoog, behalve na een fikse regenbui in de namiddag dan voelt de lucht er weer schoon en fris aan.” (*Weer en klimaat van alle landen*. (sd). Opgeroepen op 04 10, 2013, van Klimaatinfo: <http://www.klimaatinfo.nl/mexico/monterrey.htm>)

Dit is zeker en vast een feit! Het weer kan zo extreem zijn dat op een dag 12 graden Celsius is en de dag daarna 30 graden Celsius. De dag kan beginnen met een zwaar regenbui en eindigen met zomerweer. Als het wil regenen dan voelt de lucht heel vochtig aan, maar eens het regent wordt de lucht veel frisser. Het is heerlijk om dan door de regen te lopen!

1.6 Flora en fauna

De arend is het symbool van Mexico en een van de 1000 vogelsoorten die in het land voorkomen. Bovendien leven er diverse soorten pelikanen, gieren en pagegaaien en kolibries. Mexico heeft heel veel verschillende bloemen en planten. Hieronder vallen vele cactussoorten als de henequen (voor sisaltouw) en de agave azul (voor tequila). Ook kleurrijke orchideeën in liefst 750 varianten behoren tot de Mexicaanse flora.

Mexico heeft diverse vulkanen, waarvan er eentje actief: Popocatepetl (de rokende berg 5452 meter). De vulkaan bevindt zich in Puebla en heeft in de periode tussen 1994 en 2001 een aantal keer as en lava gespuwd.

→ Monterrey is woestijnachtig en je komt hier veel cactussen tegen. Af en toe zie je een arend of een kolibrie rondvliegen. Je vindt hier veel minder tropische bloemen dan in het zuiden. Hoewel Mexico 12 actieve vulkanen heeft, geen enkele bevindt zich in de buurt van Monterrey of in Monterrey zelf. Monterrey is bekend als "De Stad van de Bergen", omdat de stad omringd is door bergen. Een van deze bergen heet "El Cerro de la Silla", heuvel van de stoel. De naam is te danken aan zijn zadelachtige vorm. Deze berg is het symbool van de stad, de toppen stijgen tot een hoogte van 1.770 meter boven de zeespiegel.

1.7 Taal

De officiële voertaal van Mexico is Spaans. Over het algemeen wordt er ook goed Engels gesproken, vooral in het noorden van het land en in de toeristische gebieden langs de kust. Volgens de website www.cuentame.inegi.gob.mx/impresion/poblacion/indigena.asp, zijn er ongeveer 6.011.202 personen die een indiaanse taal spreken. De meest gesproken indiaanse taal is Nahuatl, de oude taal van de Azteken.

1.8 Het onderwijs

Het academisch jaar loopt van augustus tot juni.

In Mexico is er een groot verschil tussen de privé scholen en de publieke scholen. Privé scholen hebben geld en leerkrachten die in een prestigeschool hebben gestudeerd. Niet iedereen kan zijn kind inschrijven in een publieke school. Een privé school kost veel geld, daarom moeten de ouders bewijzen dat ze het schoolgeld kunnen betalen, voor ze hun kind kunnen inschrijven. Een feit is dat de leerlingen die studeren in privé scholen hebben veel meer kans op werk dan diegenen die afstuderen in een publieke school.

De leerlingen van een publieke school mogen niet een jaar blijven zitten omdat ze dan te veel geld kosten aan de school. Daarom worden de kinderen gewoon meegestuurd naar een volgend jaar, of worden ze van school gestuurd.

In Mexico zijn er nog heel veel kinderen die niet naar school gaan. Volgens de website www.allesovermexico.nl, is het ministerie van Onderwijs (*Secretaría de Educación Pública, SEP*) de verantwoordelijke instantie voor het onderwijs. Het ministerie deelt deze verantwoordelijkheid met verschillende landelijke en regionale organen. Zo hebben de afzonderlijke staten een eigen ministerie van Onderwijs.

Er zijn veel grondwetten in verband met het onderwijs, maar volgens de leerkrachten in Mexico, worden de wetten in verband met het onderwijs bijna niet gevolgd. Het geld dat voorzien wordt voor het onderwijs verdwijnt en komt nooit terecht bij de scholen. Daardoor moeten de scholen afhangen van de leerkrachten en de ouders van de leerlingen.

2. Mijn project

Mijn project gaat rond het aanbrengen van verschillende werkvormen in een Mexicaanse school. Ik wil gaan onderzoeken welk effect de verschillende werkvormen hebben op de Mexicaanse leerlingen. De leerlingen in Mexico zijn het niet gewoon om les te krijgen met verschillende werkvormen, dus ik ben zeer benieuwd hoe ze gaan reageren op mijn project. Het doel van mijn project, is niet alleen om het effect van de werkvormen op de kinderen te onderzoeken, maar ook om de leerlingen te helpen om hun leerprestaties te verbeteren. Ik ben zeker dat het gebruiken van verschillende werkvormen een positieve invloed gaat hebben op de leerprestaties van de leerlingen.

Ik heb contact opgenomen met leerkrachten uit Mexico om zeker te zijn of mijn project wel aangepast is aan de noden van de scholen in Mexico. Zij waren zeer positief over mijn project en zeiden dat ze zeker nood hadden aan kennis van verschillende werkvormen.

Met mijn project wil zowel de leerlingen als de lokale leerkrachten motiveren door hen kennis te laten maken met verschillende werkvormen. Ik ben bewust dat het niet mogelijk is om in drie maanden alle werkvormen aan bod te laten komen, maar ik wil er zoveel mogelijk toepassen in de lessen. Ik wil mij vooral concentreren op de volgende 4 werkvormen:

- 1) Peer-tutoring
- 2) Groepswerk / individuele opdracht
- 3) Practicum
- 4) Leercontractmethode (contractwerk)

2.1 Uitleg werkvormen

2.1.1) Peer-tutoring is een vorm van samenwerkend leren. De zwakkere leerlingen gaan samenwerken met de sterkere leerlingen waardoor ze van elkaar en met elkaar leren. Deze werkvorm kan gebruikt worden voor verschillende domeinen en leergebieden.

Ook de sociale vaardigheden van beide leerlingen worden geoefend.

Deze werkvorm helpt zowel de zwakkere leerlingen als de sterkere leerlingen. De 'tutor' (de sterkere leerling) leert leiding geven, belangstelling tonen, complimenten geven, bijsturen als het niet gaat en aanmoedigen.

→De taak van de leerkracht is om de leerlingen te helpen indien ze vast geraken of niet meer verder kunnen

2.1.2) Groepswerk is een werkvorm waarbij de leerlingen leren samenwerken, elkaar respecteren en initiatief nemen. Hiervoor wordt de klas in groepjes verdeeld en elk groepje krijgt een opdracht die ze samen moeten uitvoeren. Om het proces makkelijker te laten verlopen kan men eventueel de CLIM-methode gebruiken. Hiervoor krijgt elke leerling van de groep een taak of een rol:

- de tijdsbewaker
- de verantwoordelijke
- de secretaris
- de materiaalmeester
- de rustbewaker

Eens ze deze werkvorm gewoon zijn, kunnen de leerlingen de taken zelf verdelen en een goede organisatievorm kiezen om de opdracht goed uit te voeren.

→Bij deze werkvorm heeft de leerkracht de taak van procesbegeleider.

-Individuele opdracht is een werkvorm waarbij de activiteit van de leerlingen centraal staat. Nadat de opdracht gegeven is, gaan leerlingen aan het werk. Iedereen werkt op zijn eigen manier en tempo.

→De leerkracht observeert de leerlingen en helpt indien nodig.

2.1.3) Practicum is een werkvorm waarbij alle leerlingen zelf aan de slag gaan.

Deze werkvorm vindt meestal plaats in de klas of buiten de klas. Volgens het boek "Het didactische werkvormenboek: variatie en differentiatie in de praktijk" p.162, zijn de doelen van de werkvorm practicum:

- leren om zelfstandig opdrachten uit te voeren
- leren om niet alleen de cognitieve maar ook de psychomotorische zin te ontwikkelen
- groeien in (sociale) interactie
- concrete ervaringen opdoen
- theorie beter gaan begrijpen
- groeien in probleemoplossend handelen.

Bij practicum gaat het niet altijd om iets 'nieuw' leren, maar men gaat op zoek naar een bevestiging van wat men al geleerd heeft. Wat centraal staat in deze werkvorm is het ontdekken.

→ Bij deze werkvorm is het belangrijk dat de leerkracht een duidelijke instructie geeft. Dit kan eventueel met een stappenplan zodat de leerlingen op hun eigen tempo kunnen werken. Een goede begeleiding is belangrijk, maar met zekere mate. Het doel is nog steeds dat de leerlingen zelf ontdekken en zelfstandig kunnen werken.

2.1.4) Leercontractmethode is een werkvorm die het zelfstandig leren bij leerlingen bevordert. De leerlingen sluiten een contract met zichzelf en met de leerkracht, dit betekent dat ze de verantwoordelijkheid hebben om hun opdrachten of taken af te hebben tegen een afgesproken dag. Het leercontract moet geen last zijn voor de leerling, maar een hulpmiddel om zijn zwakke punten te verbeteren.

“Om de leerlingen een goede leercontract aan te bieden, moet elke leerling nauwkeurig aangeven over welk onderwerp hij iets wil leren” (*Medaer en De Fré, p.101*)

Dit kan door elke leerling een blad te geven waar hij aanduidt welke oefeningen hij leuk vindt, welke hij minder leuk vindt en met welke oefeningen hij nog problemen heeft. Naar aanleiding van de keuze van elke leerling kan een leercontract gemaakt worden voor elke leerling individueel. Er worden ook controlemomenten voorzien zodat de leerlingen hun eigen werk of die van iemand anders, aan de hand van verbeter sleutels, kunnen verbeteren.

2.2 Waarom werkvormen

Veel leerkrachten maken geen gebruik van het oneindig aanbod van werkvormen die we hebben. In Mexico maken ze nog steeds gebruik van de typische klassieke klassikale instructie. Met mijn project wil ik daar verandering in brengen. Ik wil de leerkrachten verschillende werkvormen aanbieden die makkelijk aan te brengen zijn. Het gebruiken van verschillende werkvormen motiveert niet alleen de leerlingen, maar ook de leerkrachten. Door met je eigen ogen te zien hoe het variëren van werkvormen een positieve invloed heeft op je leerlingen, wordt je als leerkracht automatisch gemotiveerd om dit ook te blijven doen.

Door de gesprekken die ik heb gehad met verschillende Mexicaanse leerkrachten via mail, kan ik besluiten dat de leerkrachten behoefte hebben aan motivatie. Ik wil dat ze die motivatie terug krijgen door een duidelijke omschrijving te geven van zoveel mogelijke didactische werkvormen. Het is een feit dat je voor sommige werkvormen meer tijd nodig hebt, maar de leerdoelen worden bereikt. Het gebruiken van verschillende werkvormen heeft ook positieve invloed op de sfeer in de klas. De kinderen gaan het veel leuker vinden om les te krijgen op diverse manieren. Als je leerlingen graag les van je krijgen dan is dat geeft dat je moed om verder je best te doen.

Ik zal verschillende werkvormen gebruiken in de lessen, maar ik wil mij vooral concentreren op vier werkvormen: peer-tutoring, groepswerk/individuele opdracht, practicum en leercontractmethode. Ik heb gekozen om mij te concentreren op deze werkvormen omdat het werkvormen zijn die de Mexicaanse kinderen nog niet gewoon zijn. Deze werkvormen vind ik ook heel leuk om te gebruiken omdat de kinderen actief bezig zijn en zelf, of met behulp van een klasgenootje, kunnen ontdekken en experimenteren.

Het zijn vier werkvormen die totaal verschillen van elkaar. Bij de ene werkvormen werken ze alleen, bij de andere werken ze per twee, bij de andere werken ze samen in een groepje,...

Dit geeft mij de mogelijkheid om elk kind op een andere manier te zien werken en hun kwaliteiten te ontdekken.

3. Literatuurstudie

3.1 Werkvormen

Alle leerlingen zijn verschillend. Sommige van die verschillen (zoals kennisniveau, leertempo en zelfstandigheid) zijn vaak overduidelijk. Andere verschillen zijn minder makkelijk vast te stellen (bijvoorbeeld het schoolverleden van een leerling, zijn zelfbeeld en zijn thuissituatie).

Deze verschillen kunnen van invloed zijn op de keuze van werkvormen.

Voor leerlingen die graag veel zelf zien en doen, kan men de werkvorm demonstratie of practicum gebruiken.

Sommige leerlingen werken niet graag samen, daarom vermijden leerkrachten groepswork. Toch kan dit lukken door werkvormen te gebruiken als partnerwerk of groepswork met kleine groepen.

Andere leerlingen hebben liever werkvormen waarbij het leerproces stapsgewijs of gestructureerd verloopt. Daarvoor zijn de werkvormen zoals instructie, demonstratie of onderwijsleergesprek gepast.

Je hebt verschillende leerlingen in een klas die in verschillende situaties en omgevingen zijn opgeroed. Werkvormen waarbij het met elkaar praten of discussiëren belangrijk is, kunnen voor problemen zorgen. "Men moet kritisch zijn bij het kiezen van een thema en een werkvorm" (*Förrer, Kenter en Veenman, 2003, p.47*).

In Mexico heb ik opgemerkt dat de werkvorm discussie of klasgesprek weinig of nooit aan bod komt. Toen ik aan een leerkracht uit het 3de leerjaar vroeg waarom ze die werkvormen niet gebruiken, zei ze "kinderen kunnen niet discussiëren over een thema. Ze kijken steeds af van het oorspronkelijk thema en dat is tijdverlies."

De houding die een leerkracht heeft tegenover de verschillende werkvormen, speelt dus een grote rol. Het is waar dat sommige werkvormen meer tijd in beslag nemen dan andere, maar alles is mogelijk met een goede organisatie. Als men alles op voorhand goed organiseert, kan men tijd voorzien om nieuwe en uitdagende werkvormen te gebruiken.

De inrichting van het gebouw en de materiële voorzieningen zijn ook belangrijk bij het kiezen van een werkvorm. Voor sommige werkvormen heb je meer ruimte of materiaal nodig dan voor andere.

Als men met veel leerlingen in een kleine ruimte zit, zijn er een aantal

werkvormen die niet mogelijk zijn. Te weinig leerlingen in een klas heeft ook nadelen voor bepaalde werkvormen (bv. rollenspel)

Kort samengevat, de keuze van een werkvorm wordt bepaald door het doel van de les en van de mogelijkheden op dat moment.

De volgende tips komen uit het boek "Het didactische werkvormenboek" (p.40-41):

-Bij het doel "weten" zijn de volgende werkvormen bruikbaar: vertellen, doceren, tentoonstelling, informatieverzameling, gesloten opdracht, demonstratie, onderwijsgesprek, paneldiscussie, debat en geprogrammeerde instructie.

-Bij het doel "inzien" zijn de volgende werkvormen bruikbaar: onderwijsgesprek, demonstratie, leergesprek, klassengesprek, debat, groepsdiscussie, groepswerk, rollenspel, simulatiespel, practicum en verwerkingsopdrachten.

- Bij het doel "toepassen" zijn de volgende werkvormen bruikbaar: groepswerk, rollenspel, simulatiespel, practicum, vraagstukken, beoordelingstaken en incidentmethode.

- Bij het doel "integreren" zijn de volgende werkvormen bruikbaar: groepswerk, interview, schrijfronde, brainstorming, klassengesprek en acties of toepassing van het geleerde in een open situatie (projectweek).

- Bij het doel "begrijpen" zijn de volgende werkvormen bruikbaar: doceren, demonstratie, spreekbeurt, kijken naar een film, het lezen of beluisteren van een tekst, ontdekkend leren en zelfstudie.

3.2 Differentiatie

Differentiatie betekent variëren met werkvormen. Leerlingen verschillen van elkaar, bovendien ontwikkelen ze zich op verschillende wijze. Dit heeft betrekking op hun capaciteit om te leren, op datgene wat ze willen leren en hun stijl van leren.

Het is belangrijk dat men binnen het onderwijs hier rekening mee houdt.

In Mexico is dit zeker een werkpunt. Omdat je leerlingen met zeer verschillende leerniveaus en leerstijlen samen in één klas hebt, vind ik het noodzakelijk om te differentiëren.

Omdat de leerlingen verschillende leerstijlen hebben, wil ik ook verschillende werkvormen gebruiken. Ik ben ervan bewust dat het onmogelijk is om met alle leerstijlen tegelijk rekening te houden, maar ik zal de leerlingen helpen door regelmatig de werkvormen te variëren.

3.3 Differentiëren en individualiseren

Elke leerling heeft een andere leeftijd, manier van denken en een ander ontwikkelingsniveau. Door te differentiëren bieden we de kinderen meer mogelijkheden om op hun eigen ontwikkelingsniveau te laten evolueren. Bij het individualiseren proberen we om een kind zich maximaal te laten ontwikkelen. Op deze manier geven we ieder kind de beste vormingskansen.

Individualiseren betekent elk kind als individu zien. De doelstellingen zullen dus per kind worden gesteld en taken en opdrachten zullen hierbij aangepast moeten worden. Om dit makkelijker te laten verlopen moet men aandacht hebben voor de klasorganisatie. Men kan bijvoorbeeld niveaugroepen maken.

Om te kunnen individualiseren moet men dus differentiëren. Het is nodig om zicht te hebben op de noden van elk kind om hen leerstof aan te bieden op hun niveau.

In een boek heb ik de volgende interessante zin gevonden: "Het klassikaal lesgeven moet wegvallen en er moeten mogelijkheden aan de kinderen geboden worden om zelfstandig en op eigen tempo een leerstof, die past bij hun ontwikkelingsniveau, door te nemen" (*Medaer en De Fré, p. 16*)

Ik heb besloten om dit project op te starten omdat het klassikaal lesgeven bijna altijd wordt toegepast. Als men wil dat de kinderen de leerstof begrijpen en toepassen, moet de leerstof aangeboden worden op het niveau van de leerlingen. Met mijn project wil ik dat de leerkrachten inzien dat ze hiervoor het klassikaal lesgeven achter zich zullen moeten laten, waar het kan en zinvol is, en meer zullen moeten variëren met de werkvormen.

3.4 Stappen om te individualiseren

In het boek “differentiëren en individualiseren” (p.21), heb ik stappen gevonden om als leerkracht te individualiseren. Leerlingen moeten uitgedaagd worden, want dat werkt motiverend. De leerlingen zullen proberen om het probleem dat de leerkracht hen geeft op te lossen. De oplossingen worden in het begin door de leerkracht nagekeken, nadien kan er een zelfcorrectie worden ingeschakeld.

Leerlijn 1: Is alles juist, dan wordt er verondersteld dat de leerling de regel kent ofwel dat de leerling voldoende inzicht heeft om het probleem dat opgelost moet worden. De leerling kan en mag dan met een ander leerstof beginnen. Het voordeel van deze aanpak is dat de kinderen die snel vorderen op hun niveau kunnen leren.

Bijvoorbeeld: in het zesde leerjaar zijn er leerlingen die al kunnen vermenigvuldigen en delen, en er zijn leerlingen die hun tafels nog niet eens kennen. Om te individualiseren heb ik die kinderen andere opdrachten gegeven zodat ze elk op hun niveau konden werken.

Leerlijn 2: Maken ze een paar fouten, dan maken ze een reeks oefeningen die een stijgende moeilijkheidsgraad bevatten.

Bijvoorbeeld: De leerlingen die een paar fouten maakten bij het vermenigvuldigen, liet ik eerst vermenigvuldigen met één getal en geleidelijk aan stapten ze over naar het vermenigvuldigen met twee getallen.

Leerlijn 3: Wanneer de leerlingen meerdere fouten maken, kunnen ze een instructiefiche gebruiken. Ze gaan die eerst doornemen en nadien de oefeningen opnieuw maken volgens stijgende moeilijkheidsgraad. De kinderen mogen elkaar steeds helpen.

Bijvoorbeeld: Ik maakte de eerste oefeningen samen met de leerlingen die meerdere fouten maakten. Dan noteerde ik de stappen op het bord zodat ze de oefeningen zelfstandig konden maken aan de hand van dat stappenplan. Een andere manier is om de sterkere leerlingen de zwakkere te laten helpen. Dit is een oplossing die ik vaak heb toegepast.

3.5 De rol van de leerkracht bij het individualiseren

De leerkracht heeft een belangrijke rol bij het individualiseren en differentiëren:

-De leerkracht is een vertrouwenspersoon voor de leerlingen. De leerlingen moeten voelen en weten dat de leerkracht hen wil en kan helpen. Als leerkracht is het dus belangrijk dat men een open houding heeft zodat de kinderen weten dat de leerkracht altijd klaar staat om hun te helpen.

→ In Mexico hadden de meeste leerkrachten geen open houding tegenover hun leerlingen. Als de leerlingen een vraag hadden in verband met de opdracht, dan was de leerkracht niet in de klas of was de leerkracht aan het telefoneren. Wat mij ook opviel is dat de leerkrachten meestal de vraag van de leerlingen beantwoordden terwijl ze aan haar bureau zat. Ik vind het veel beter en persoonlijker als een leerkracht naar de leerling gaat om de vraag beter te begrijpen en een beter antwoord te kunnen geven.

-Een belangrijke rol van de leerkracht is uitleg geven. Het is niet altijd nodig om een uitleg klassikaal te geven. Soms is het beter om de uitleg aan één of enkele kinderen te geven die hierom vragen en aan kinderen waarvan de leerkracht denkt dat het nodig is. Wanneer de meerderheid uitleg nodig heeft, dan kan men dat klassikaal doen.

→ Zoals ik al heb vermeld, de meeste leerkrachten gaven geen extra uitleg aan de kinderen. Als een leerling een vraag stelde, dan antwoordde de leerkrachten vanuit afstand op. Het antwoord dat de leerkrachten gaven was ook meestal heel kort en was niet altijd een hulp voor de leerling, maar eerder een verwarring. Bijvoorbeeld: In het vierde leerjaar stelde een leerling een vraag over een oefening. De leerkracht was zo geconcentreerd aan het sms'en dat ze de uitleg gaf over een andere oefening. Ik zag dat de leerling helemaal in de war was door haar uitleg, dus heb ik het kind benaderd en heb ik de oefening uitgelegd.

-De leerkracht moet de leerlingen goed observeren. Bij het individueel werken kan een kind soms foutieve handelingen automatiseren. Er vlug bij zijn en intens opvolgen is nodig zodat men de fout kan corrigeren.

→ Een van de grootste problemen die ik heb gezien in het schooltje waar ik les gaf, is dat er heel weinig wordt geobserveerd. Juist wanneer de leerkrachten hun leerlingen moesten observeren, waren ze buiten de klas of waren ze met hun gsm bezig.

Bijvoorbeeld: Toen ik aan het observeren was in het vierde leerjaar, merkte ik dat er een jongen was die steeds dezelfde fout maakte bij een oefening. Door deze verkeerde procedure had hij bij alle oefeningen een verkeerde uitkomst. Op dat moment was de leerkracht niet in de klas, dus kon ze niet op tijd ingrijpen. Ik heb dus die taak moeten overnemen en ik heb de leerling gecorrigeerd.

-De leerkracht moet de prestaties van de leerlingen constant volgen. Dit kan men doen door een volgsysteem te gebruiken. Op een volgsysteem kan men de leerprestaties van elke leerling individueel volgen. Als de leerkracht een goede volgsysteem heeft, kent ze haar leerlingen beter en kan ze individualiseren en differentiëren.

→ Dit deden ze in Mexico wel. De leerkracht had een schrift waar ze alle punten van de leerlingen bijhield. Sommige leerkrachten maakten zelfs een lijndiagram van de punten die de leerlingen behaalden.

-Om te weten of een leerling de leerstof kent, kan men regelmatig steekproeven doen. Zo kan men de evolutie van het kind overzichtelijk bijhouden.

→ Om de drie maanden moeten de leerkrachten de kennis testen van de leerlingen. De leerkrachten moeten in één week de kennis van de kinderen toetsen voor alle domeinen. Als de leerlingen slechte resultaten behalen, dan zal de leerkracht beter haar best moeten doen om al haar kinderen te doen slagen op de eindtoets. In Mexico wordt je immers als een slechte leraar beschouwd als jou leerlingen slechte resultaten behalen op de eindtoets (dit heeft de adjunct-directeur tegen mij persoonlijk gezegd).

-De leerkracht moet zelf de toetsen verbeteren. Zo weet ze welke oefeningen of leerstof nog moeilijk zijn voor de leerlingen.

→ In Mexico moeten de leerkrachten de toetsen zelf verbeteren. Soms deden ze dit in de klas, maar meestal namen ze al het verbeterwerk mee naar huis.

-Om te individualiseren heb je materiaal nodig. De leerkracht moet voor educatief materiaal zorgen die de leerlingen kunnen gebruiken, indien nodig.

→ Het is een feit dat de school geen geld heeft om educatief materiaal aan te kopen. Al het materiaal dat de leerkrachten noodzakelijk vinden moeten ze zelf bekostigen. Ik vind dat de leerkrachten weinig materiaal gebruikten in hun lessen. Soms is het niet nodig om materiaal te kopen, maar men kan improviseren met het materiaal dat geen geld kost.

Bijvoorbeeld: Ik zag dat veel leerlingen uit het tweede leerjaar nog met hun vingers telden. Als ik vroeg hoeveel $15 + 3$ was, dan duurde het heel lang voor ik een antwoord kreeg. Omdat de school geen MAB blokken had, heb ik ze zelf geïmproviseerd. Ik heb voor ongeveer één euro kleurrijke klei gekocht. Elke leerling kreeg van mij een stuk plasticine van één kleur. Om $12 + 3$ op te lossen, heb ik aan elke leerling gevraagd om een stuk van hun klei te nemen en daar 12 kleine bolletjes van te maken en die links op hun bank te leggen. Daarna vroeg ik om van de klei die overbleef nog 3 kleine bolletjes te maken en die rechts op hun bank te leggen. Als ze dan alle bolletjes optelden dan kwamen ze aan het juiste antwoord. Na een paar keren oefenen leerden de leerlingen om met staven uit klei te werken. Deze staven waren 10 bolletjes waard...nu moesten ze niet meer zo veel bolletjes maken.

De leerlingen vonden het heel leuk om met de klei te werken, daarom was het nodig om duidelijke afspraken te maken. In het begin waren de leerlingen meer aan het spelen waren met de klei en dat was dus niet de bedoeling. Ik heb dus afgesproken met hen dat we zullen blijven werken met de klei, maar als ik iemand ermee zie spelen dat ik het ging afpakken. Een paar kinderen hebben de eerste lessen moeten volgen zonder hun bolletje klei, omdat ze nog steeds speelden met hun klei. Maar hoe meer ze werkten met de klei, hoe vlotter de lessen verliepen. Naar het einde toe wist iedereen wat de afspraak was in verband met de klei, en werkte iedereen goed mee.

3.6 Contractwerk

“Een contract is een bindende, schriftelijk vastgelegde overeenkomst tussen twee of meer partijen, omtrent wat de ene partij van de andere mag verwachten”

(*Van Dale*)

In het onderwijs is een contract een middel waarmee het kind met zijn leerkracht afspreekt welke oefeningen hij in een bepaalde periode zal afwerken. Het is belangrijk dat de leerling zelf de noodzaak van het werken met een contract inziet. De leerling moet weten dat het contract als doel heeft hem/haar te helpen en dat het niet als een straf mag aangezien worden. Het contractwerk mogen de leerlingen op school maken, tijdens de les als ze klaar zijn met de gegeven oefeningen of thuis. Het is wel belangrijk dat ze hun contract elke dag terug meenemen naar school zodat ze eraan kunnen verder werken als ze tijd hebben.

Het is niet altijd mogelijk om de leerlingen de moetjes en de magjes te laten kiezen, want soms heb je een klas met heel veel leerlingen. Daarom moet je als leerkracht je leerlingen goed kennen. Je moet weten wat ze al kunnen en wat ze nog moeten inoefenen. Je moet ook weten welke oefeningen ze leuk vinden en welke oefeningen ze minder leuk vinden. Door deze informatie te weten kan je een goed contract opstellen voor elk kind, met leuke en minder leuke oefeningen.

Een contract vraagt veel tijd van de leerkracht. Je moet het contract opstellen voor elke leerling, controleren of de oefeningen gemaakt zijn en verbeteren indien nodig.

Als een leerling zijn contractwerk niet hellemaal af heeft tegen de afgesproken datum, zal de leerkracht met die leerling bespreken hoe dat komt (bv. te moeilijk, tijd slecht ingeschat, iemand geholpen en daardoor zelf niet klaar, voelde zich vandaag of heel de week niet goed,...).

Als er bijvoorbeeld één blaadje van de moetjes niet af is, dan kan dit als huiswerk worden meegegeven. Als een leerling zijn contractwerk meermaals vergeet te maken zal hij/zij de consequenties daarvan moeten dragen. Bijvoorbeeld de leerling het contractwerk laten afmaken terwijl de andere leerlingen een leuke les krijgen of een uurtje zelf mogen kiezen wat ze willen doen. In dat geval moet de leerkracht nog eens duidelijk maken waarom het belangrijk is om het contractwerk af te maken en de afspraken na te komen. De voordelen moeten

steeds herhaald worden zodat de leerlingen weten waarom ze hun contractwerk moeten of willen maken.

Als een leerling problemen heeft met het plannen van zijn werk en geeft daarom zijn werk niet op tijd af, kan de leerkracht de leerling helpen. De leerkracht kan zeggen welke oefeningen de leerlingen op welke dag moeten maken. Als ze dat gedaan hebben kunnen ze zichzelf belonen of kan de leerkracht zorgen voor een leuke beloning of motivatie.

3.7 E-mail van een Mexicaanse leerkracht

Los problemas educativos en México (Opvoedingsproblemen in Mexico)

Postvak IN x

Daniel Torres

25-09-2012
19:01 (26 minuten
geleden)

aan mij

“Aquí te enumero las principales problemáticas educativas acá en México :

1. La desintegración familiar y social. Muchos de los problemas de los habitantes de aquí de México, tienen su raíz en los problemas familiares. La familia de los estudiantes, especialmente en las escuelas públicas, muestran patrones de violencia y adicciones que los niños imitan o repiten. En México existen muchas familias desunidas, fragmentadas, con padres que no se preocupan por sus hijos o los maltratan, la mayoría de los padres trabajan todo el día y no tienen tiempo para convivir con sus hijos.

2. Los problemas del Sistema Educativo Nacional. Coincido con quienes dicen que existen muchos profesores que no tienen ni vocación ni deseos de ejercer la docencia, lo cual deriva en un pésimo trabajo como maestros frente a grupo. Siendo los profesores los segundos principales referentes de las personas, a lo largo de su vida, lo que ellos hagan y digan tendrá repercusiones serias sobre los sujetos que asisten a clases. Esta es una de las causas por las que aumenta el abandono escolar, se incrementan los casos de reprobación y desinterés escolar e, incluso, se pueden dar casos de acoso de profesores a alumnos. Como otro punto tenemos la falta de preparación de los docentes. Es verdad que los planes y programas de estudio de las Escuelas Normales y de profesionales de la Educación como Pedagogos y Lic. en Ciencias de la Educación, no siempre se encuentran actualizados, lo que genera que la formación de los mismos sea deficiente y, esa formación deficiente, deriva en un trabajo pedagógico y docente pésimo que en lugar de ayudar perjudica a los estudiantes.

También podemos considerar la falta de una nueva valoración de lo que es el sentido de la escuela. Actualmente, en la escuela oficial pública siguen repitiéndose esquemas de enseñanza y aprendizaje que ya no responden a las demandas de la actualidad, se intenta hacer uso de la tecnología cuando lo que realmente se necesita es mejorar la formación docente, que los profesores valoren si realmente pueden seguir ejerciendo su labor y que se reflexione sobre el tipo de escuela que tenemos para los niños, jóvenes y adultos de nuestro país. Las preguntas base que debemos formularnos los profesionales de la educación son: ¿qué tipo de educación necesita México? ¿Cómo podremos mejorar la educación del país para alcanzar nuestros objetivos? ¿Qué tipo de escuela queremos para nuestros niños y jóvenes? Entre otra muchas más.

3. La ausencia de proyectos extracurriculares que complementen la educación de los mexicanos. (Educación no formal). Como complemento de las actividades familiares y escolares sería muy recomendable contemplar la creación de mayor número de proyectos en los que se atienda a jóvenes y niños que desean practicar actividades deportivas o artísticas que no se dan como parte del currículum escolar.

4. La crisis de valores en la que vivimos. No es que se estén perdiendo los valores, de lo que se trata es que los valores que antes eran los adecuados, ahora no son considerados como ideales para hacer frente a la realidad del siglo XXI. Crisis indica una ruptura de algo, de lo cual surge otra cosa diferente a la anterior. En esta crisis de valores se rompe con la escala axiológica de hace unos treinta años y se propone una nueva que no se basa en la honestidad o el compromiso.

Esto son tan solo unos cuantos problemas que nosotros los maestros detectamos en la educación Mexicana.

De mail vertaald in het Nederlands

Hier heb ik hier een lijst van de belangrijkste educatieve problemen in Mexico :

1. Familiale en sociale desintegratie. Veel van de problemen van de mensen hier in Mexico, zijn familiale problemen. De familie van leerlingen die vooral in publieke scholen zijn, tonen patronen van geweld en verslavingen die de kinderen kunnen herhalen. In Mexico zijn er veel gebroken gezinnen met ouders die niet zorgen voor hun kinderen of misbruiken. De meeste ouders werken de hele dag en hebben geen tijd om door te brengen met hun kinderen.

2. De problemen van het nationale onderwijsstelsel. Ik ben het eens met degenen die zeggen dat er veel leraren zijn die geen roeping of zin hebben om hun beroep als leraar te beoefenen. De leraren zijn de belangrijkste referenties van de mensen, dus wat ze doen en zeggen hebben ernstige gevolgen voor de kinderen. Dit is een van de oorzaken van de groeiende uitval, falen op school, desinteresse en zelfs intimidatie geven aan de leerlingen. Een ander punt is dat wij leerkrachten een gebrek hebben aan voorbereiding. Het is waar dat de studieplannen en programma's van de normale scholen en onderwijsprofessionals als opvoeders in het onderwijs, niet altijd wordt bijgewerkt, wat resulteert dat de vorming slecht is en dat door de slechte training, de leraren de leerlingen pijn doen in plaats van te helpen. We moeten ook rekening houden met het probleem "publieke scholen versus privé-scholen". Hedendaags heerst er nog een zeer groot probleem in de publieke scholen. Men herhaalt patronen van lesgeven en ze reageren niet meer op de eisen van de actuele verwachtingen. We proberen bijvoorbeeld om technologie te gebruiken, terwijl wat we echt nodig hebben is het verbeteren van de opleiding van leraren, dat de leraren zijn werk in vraag stellen en dat ze nadenken over het doorgaan met hun werk, en dat ze nadenken over de aard van het onderwijs van ons land. De fundamentele vragen die de professionele opvoeders moeten stellen zijn: wat voor soort onderwijs heeft Mexico nodig? Hoe kunnen we onze doelen in het onderwijs bereiken? Wat voor soort school willen we voor onze kinderen? En veel anderen.

3. De afwezigheid van buitenschoolse projecten om de opvoeding van de Mexicanen te vullen. (Niet-formeel onderwijs). In aanvulling op de familie en de school activiteiten moet men meer projecten voorzien waarin jongeren en kinderen die willen sporten of artistieke activiteiten willen beoefenen gesteund

worden, zodat ze hun talenten kunnen tonen en daaruit profeit van halen.

4. De crisis van waarden waarin we leven. Daar bedoel ik niet mee dat we de waarden zijn aan het verliezen, maar wat de waarden vroeger waren worden hedendaags niet meer beschouwd als idealen.

Crisis geeft een breuk van iets aan, waardoor er iets anders ontstaat dan hierboven vermeld. Deze crisis van waarden breekt met de axiologische schaal* van dertig jaar geleden en stelt een nieuwe die niet gebaseerd is op eerlijkheid en betrokkenheid.

Dit zijn enkele problemen die wij leerkrachten in het Mexicaans onderwijs ondervinden.

*De bestudering van waarden

4 Mijn onderzoeksvraag

Mijn onderzoeksvraag is gebaseerd op de noden die de school heeft.

Mijn primaire onderzoeksvraag is:

Kan het gebruik van verschillende werkvormen de prestaties van de Mexicaanse leerlingen op school bevorderen?

Om een antwoord te vinden op deze algemene onderzoeksvraag ga ik mij concentreren op de volgende subvragen of secundaire vragen:

-Wat is de houding van de Mexicaanse leerkrachten tegenover het gebruik van verschillende werkvormen?

-Welk effect ondervinden leerkrachten op de leerlingen bij het gebruiken van verschillende werkvormen?

-Hoe kan ik de leerkrachten motiveren om verschillende werkvormen te gebruiken?

-Vinden de leerkrachten het haalbaar om te variëren met werkvormen?

-Hoe reageren de kinderen op de verschillende werkvormen die gebruikt worden?

In mijn ervaring als stagiaire heb ik heel veel werkvormen gebruikt en ik heb geprobeerd om steeds verschillende te gebruiken. Dit is iets dat ik ook heel graag doe omdat mijn lessen veel interessanter zijn voor mijn leerlingen en veel leuker zijn om te geven. Het kiezen van werkvormen laat ik bepalen door het doel van de les en de leerlingen die ik mijn klas heb. Hoe meer leerlingen van elkaar verschillen, hoe meer verschillende werkvormen ik gebruik zodat elke leerling eens op zijn of haar manier kan werken.

Ik wil mij nog meer verdiepen in de verschillende werkvormen die ik wil gebruiken in Mexico. Ik wil weten hoe en wanneer ik de werkvormen het best kan gebruiken. Ik wil ook nadenken over hoe ik de leerkrachten in Mexico kan motiveren om verschillende werkvormen te gebruiken in hun lessen.

Een grondige literatuurstudie is dus noodzakelijk voor ik effectief aan de slag kan gaan.

In Mexico geven ze les op een heel andere manier dan hier in België. Er wordt één werkvorm gebruikt de hele dag door, namelijk de klassikale instructie. Het zal een uitdaging worden om de leerlingen les te geven op een manier die ze niet gewoon zijn.

Wat ik heel opmerkelijk vind is dat de meeste kinderen in Mexico graag naar school gaan. Ik ben dus zeker dat ik ook heel veel ga kunnen bijleren van de Mexicaanse leerkrachten en leerlingen.

Ik wil met mijn project een krachtige leeromgeving creëren voor de kinderen. Daarom ga ik mij moeten verdiepen in de verschillende soorten manieren om te differentiëren. In Mexico zijn er klassen waar de niveauverschillen enorm groot zijn en het is noodzakelijk dat ik rekening hou met die verschillen. In de lerarenopleiding hebben we verschillende manieren gezien om te differentiëren. Ook in boeken ben ik veel manieren tegengekomen om de leerlingen een aangepaste begeleiding te geven. Ik heb maar drie maanden om de leerkrachten te motiveren om de verschillende werkvormen te blijven gebruiken. Ik zal dus goed moeten nadenken over mijn aanpak zodat ik al mijn tijd daar nuttig gebruik en geen tijd verlies.

Ik verwacht geen kwantitatieve gegevens als resultaat van mijn project. Ik weet dat de tijd die ik heb om mijn project uit te voeren veel te kort is om te weten of werken met verschillende werkvormen de prestaties van de leerlingen verbetert. Maar ik wil zoveel mogelijk kwalitatieve gegevens verzamelen. Ik wil weten hoe de leerkrachten en de leerlingen de verschillende werkvormen ervaren en welk effect de werkvormen op ze hebben. Er zijn verschillende manieren om dit te weten, bijvoorbeeld door zelf te observeren, door een observatielijst te laten invullen door de leerkrachten en de kinderen, door een klasgesprek te hebben met de leerlingen of door de mening van de leerkrachten persoonlijk te vragen.

5 De uitvoering van mijn project

5.1 Observaties

Op 2 februari ben ik vertrokken naar Monterrey (zie bijlage nr.2).

De eerste dagen in Mexico heeft mijn organisatie mij op de hoogte gebracht over hoe het onderwijs in Mexico functioneert. Ze hebben mij ook uitgelegd hoe de school waar ik mijn project ging uitvoeren werkt en welke noden de school vooral heeft. De tweede week ben ik samen met Gabriela Aranda, een medewerker van de organisatie, de school gaan bezoeken waar ik de komende maanden ging lesgeven. De adjunct-directeur heeft ons zeer vriendelijk ontvangen en ze heeft ons een rondleiding gegeven door de school.

Ze was al op de hoogte van mijn project, maar voor de zekerheid heb ik mijn project en mijn doelen nog eens toegelicht om misverstanden te vermijden. Zij heeft mij ook heel veel verteld over het onderwijs in Mexico en vooral over de werking van de school.

De kinderen die naar die school gaan, zijn allemaal kinderen die in de buurt van de school wonen. In totaal heeft de school 350 leerlingen verdeeld over 3 graden. In elke klas zijn er ongeveer 30 leerlingen, dit is vrij weinig want andere jaren hebben ze ongeveer 45 leerlingen in elke klas.

De school geeft les van 7.30 uur tot 12.30 uur, met een pauze van 30 minuten om 10.30 uur.

De school is ongeveer 40 jaar oud, maar ziet er veel ouder uit. De klassen zijn heel klein en de ramen zijn bedekt met zwarte vuilniszakken of tekenpapier. Waarschijnlijk doen ze dit om de zon buiten de klas te houden. De ramen zijn allemaal beschermd met metalen hekjes tegen inbrekers. De deuren zijn van metaal en maken een piepend geluid elke keer dat iemand de deur open of dicht doet.

Zowel de adjunct-directeur als de leerkrachten waren zeer geïnteresseerd in het onderwijs in België. Ze vroeg steeds hoe bepaalde dingen over het onderwijs worden aangepakt in de Vlaamse scholen.

In de school in Mexico, zijn veel minder personeelsleden dan de scholen in België. Je hebt een directeur en een adjunct-directeur. De adjunct-directeur is het aanspreekpunt voor ouders en kinderen. Soms vind je haar op de speelplaats of bezoekt ze de klassen om te kijken of alles in orde is.

Je hebt voor elke klas een leerkracht. In mijn school zijn het allemaal vrouwelijke leerkrachten, buiten de turnleraar.

Je hebt twee klusjesmannen die ook voor het onderhoud moeten zorgen. Omdat de school geen subsidies krijgt van de overheid, moeten de school zien rond te komen met een klein bedrag per jaar. De ouders draaien op voor de kosten van hun kind, maar ook van de school en het personeel van de school. Als er bijvoorbeeld een nieuwe deur moet geplaatst worden, dan wordt dat geld aan de ouders gevraagd. We mogen niet vergeten dat de meeste kinderen die naar die school gaan uit gezinnen komen die onder de armoedegrens leven.

Het is niet nieuw als een kind met een truitje naar school komt dat veel te klein is of geen uniform heeft omdat het oude uniform al veel te klein is. De adjunct-directeur moet soms met de ouders praten om hen te overtuigen om een groter uniform aan te kopen voor hun kind. Meestal kopen de ouders dan ineens een maat dat ze tot het zesde leerjaar kunnen aandoen.

Spijtig genoeg heeft de school ook heel weinig steun aan de ouders. De ouders sturen hun kind naar school, maar ze willen niet weten wat de werkpunten of problemen zijn van hun kind. Als een leerkracht met de ouders wil spreken moet ze aan de schoolpoort staan en de ouders aanspreken voor ze weggaan. Een ouderavond wordt niet georganiseerd in de school omdat de meeste ouders 's avonds werken of gewoon niet opdagen. De beste manier om met de ouders te communiceren is via een nota of aan de schoolpoort.

De leerkrachten in de school klaagden ook dat ze meestal de taak van de opvoeding moeten overnemen. Er zijn kinderen in de school die speciale hulp nodig hebben, maar de ouders willen geen hulp zoeken. Er is een kind in het tweede leerjaar die volgens de leerkracht en de directie het syndroom van asperger heeft. De leerkracht en de directie hebben dit met de ouders meermaals besproken, maar de ouders weigeren om het kind te laten testen. Volgens de ouders is hun kind normaal en heeft het geen speciale aandacht nodig.

In diezelfde klas zit een jongen die een gedragsprobleem heeft. Het jongetje heeft de leerkracht meermaals fysiek aangevallen en uitgescholden. De

leerkracht en de directie hebben een oplossing proberen te zoeken voor dit probleem. Omdat de school de leerling niet mag schorsen wegens slecht gedrag, hebben ze besloten om het gedrag van het kind met de ouders te bespreken. Helaas herkennen de ouders niet dat hun kind een gedragsprobleem heeft. Ze willen geen maatregelen nemen om hun kind te helpen. De leerkracht zal dus zelf een oplossing moeten zoeken om het gedrag van het kind te controleren in haar klas.

Als een kind slechte resultaten behaalt, krijgt de leerkracht reclamaties van de ouders. De ouders kunnen zelfs een aangifte doen als ze vinden dat de leerkracht haar taak niet goed doet. De leerkrachten houden daarom alle bewijsmaterialen goed bij, om deze aan de ouders te tonen.

De conversatie met de adjunct-directeur, de leerkrachten en mijn observaties hebben mij geholpen om te weten voor welke vakken de meeste kinderen hulp nodig hebben. De meeste kinderen hebben slechte resultaten voor wiskunde. In de klassen wordt er nooit geïndividualiseerd. Toen ik het over individualisatie had, wisten de leerkrachten niet over wat ik het had. Het feit dat mijn project rond werkvormen gaat en dus ook rond individualisatie, komt dus goed van pas.

Wat ik heel aangrijpend vond is het feit dat leerlingen niet mogen blijven zitten, omdat ze dan te veel geld kosten aan de school. Als een leerling niet beschikt over de vaardigheden en kennis die nodig zijn om naar een volgend jaar te kunnen gaan, gaan ze meestal toch over. Als dit probleem zich meermaals voordoet bij eenzelfde leerling, dan moet het kind naar een andere school. In andere woorden, hij wordt van school gestuurd omdat hij het jaar niet mag dubbelen. Een andere school zoeken die verder van huis is, waar je niemand kent en nieuwe vrienden moet maken, is voor een kind een onaangename ervaring die negatieve consequenties kan hebben.

Helaas is dit een probleem dat zich in bijna alle publieke scholen in Mexico voordoet.

5.2 Het plannen

Voor ik mijn project kon uitvoeren op de school, heb ik goed moeten nadenken over hoe en wanneer ik elke werkvorm ging gebruiken. Het is niet mogelijk om in een paar maanden de zwakke en sterke punten van alle leerlingen te kennen en voor elk kind een aangepast contractwerk te maken. Als ik mij concentreer op één leerjaar, kan ik een beter overzicht krijgen van hun noden en op basis daarvan een aangepaste contractwerk maken.

Mijn project heb ik uitgevoerd in drie fases:

- 1) Observeren
- 2) De leerkrachten helpen met de lessen en de werkvormen aanbrengen
- 3) Bijles geven aan de leerlingen

Normaal ging ik op 18 februari beginnen met mijn project, maar omdat de leerlingen in examenperiode waren, ben ik een week later begonnen met mijn project. De eerste week ben ik elke dag gaan observeren in alle klassen en heb ik de leerkrachten de verschillende werkvormen uitgelegd. Om het wat makkelijker te maken voor de leerkrachten, heb ik op een blad de werkvormen uitgeschreven. Zo konden ze de werkvormen gebruiken wanneer ze het wilden (zie bijlage nr.3).

Zoals jullie waarschijnlijk al is opgevallen, de werkvorm practicum heb ik niet op het blad gezet, omdat ik die werkvorm niet heb gebruikt. Ik gaf bijna de hele school les en het leek me beter om mij te concentreren op minder werkvormen. Ik heb gekozen om de werkvorm practicum weg te laten omdat het een werkvorm is waarbij ik materiaal, ruimte en tijd voor nodig had. Had ik meer tijd om mijn project uit te voeren dan zou ik die werkvorm zonder twijfel hebben gebruikt omdat ik het een zeer leuke werkvorm vind.

De tweede week heb ik de leerkrachten geholpen met de lessen. Soms moest ik de leerlingen helpen en soms moest ik een les overnemen omdat de leerkracht naar de directie moest. Vanaf de derde week gaf ik elke dag een les waarbij ik een werkvormen gebruikte. De leerkrachten konden zo vertrouwd geraken met de werkvormen en ze later zelf gebruiken.

Drie weken later heb ik samen met de directie besloten om bijles te geven aan de leerlingen. 's Morgens ging ik naar school om de leerkrachten te observeren en

te helpen indien nodig. Na school bleef ik maandag, woensdag en vrijdag van 13.00 uur tot 14.00 uur, om bijles wiskunde en taal (lezen) te geven aan de leerlingen die het nodig hadden.

Ik had aan elke leerkracht een paar brieven gegeven voor de ouders, waarop stond dat ik bijlessen ging geven aan de kinderen van 13.00 uur tot 14.00 uur. De leerkrachten moesten de brief meegeven met de kinderen die de bijles het meest nodig hadden. Op de volgende pagina vindt u de brief die ik heb gemaakt voor de ouders van de kinderen (zie bijlage nr.4).

De meeste leerkrachten probeerden om de werkvormen te gebruiken in hun lessen. Niet alleen de leerkrachten vonden het leuk om nieuwe werkvormen te gebruiken, maar de leerlingen vonden het ook heel leuk om op een andere manier les te krijgen. Als de les niet zo vlot verliep vroeg de leerkracht aan mij hoe ze de werkvorm beter kon gebruiken. Ik wilde niet eigenwijs overkomen, dus ik probeerde om de leerkracht zelf te laten denken over wat ze beter had kunnen doen of wat ze de volgende keer anders zou doen. Deze fase van mijn project vond ik de leukste omdat ik de reactie van de leerkrachten en de leerlingen persoonlijk heb kunnen waarnemen. Één van mijn onderzoeksvragen heb ik in deze fase al een deel kunnen beantwoorden.

5.2.1 Maandag: het derde leerjaar

a) Situering

Maandag gaf ik bijles aan het derde leerjaar. In het derde leerjaar zitten er kinderen die hun tafels nog niet kennen. In de school leren de kinderen de tafels vanaf het eerste leerjaar. Er wordt dus verwacht dat de leerlingen uit het derde leerjaar de tafels van buiten kennen. In het derde leerjaar leren ze ook vermenigvuldigen met twee cijfers en dit is heel moeilijk voor de leerlingen die hun tafels nog niet kennen. Extra hulp om de tafels te oefenen is dus meer dan welkom in het derde leerjaar.

Er zijn ook twee leerlingen die niet goed kunnen lezen. In de klas wordt lezen bijna niet geoefend omdat er volgens de leerkracht, geen tijd voor is. Er wordt verwacht dat de kinderen thuis lezen, maar meestal doen de kinderen dit niet omdat de meeste kinderen lezen saai vinden. Om de leerlingen te helpen met lezen, heb ik de werkvorm peer-tutoring gebruikt omdat het een heel handige werkvorm is om de leerlingen te leren lezen.

In het derde leerjaar waren er ook twee kinderen die niet goed lezen. De twee leerlingen hadden een laag leesniveau en lezen bijna nooit thuis. Omdat de leerlingen op school bijna nooit tijd hebben om een boek te lezen, wordt er verwacht dat de leerlingen thuis lezen. Hiervoor heeft elke leerling een leesblad die de ouders moeten ondertekenen als hun zoon of dochter die dag heeft gelezen.

Elke klas heeft een kleine klasbibliotheek. In sommige klassen is die bibliotheek leeg, in andere klassen vind je daar ongeveer 20 boeken die er onverzorgd uitzien (zie bijlage nr.6).

De boeken die je in de klasbibliotheek vond, waren boeken die de meeste kinderen niet leuk vonden. De boeken gingen over morele waarden, geschiedenis en wetenschap. In die boeken vond je ook heel weinig of bijna geen illustraties in terug. Ik miste boeken over fantasie, avontuur of sprookjes. Toen ik aan de kinderen vroeg welke verhalen ze leuk vonden, zeiden ze dat ze heel graag over dieren en over avontuur lezen.

In de klas waar ik hen les gaf waren er geen boeken die over dieren of avontuur gingen. Ik ben dus op zoek gegaan naar een openbare bibliotheek. Ik ben daar op zoek gegaan naar boeken die over dieren of avontuur gingen en die op het niveau van de kinderen waren geschreven. Ik zocht naar boeken met veel

illustraties om het lezen leuker te maken voor de leerlingen. Uiteindelijk heb ik de bibliotheek verlaten met ongeveer acht boeken.

b) Werkwijze

In totaal had ik ongeveer zes leerlingen die hulp nodig hadden voor vermenigvuldigingen en twee leerlingen die hulp nodig hadden voor lezen. Het was niet makkelijk om zowel de kinderen die vermenigvuldigingen moesten oefenen als de kinderen die moesten lezen, evenveel aandacht te geven. Ik stond er ook helemaal alleen voor, want de adjunct-directeur kwam alleen heel af en toe een kijkje nemen.

Eerst en vooral dacht ik goed na over hoe ik de leerlingen kon helpen om de tafels van vermenigvuldigingen van buiten te leren en ze ook te begrijpen. Het was belangrijk dat ze de tafels kenden voor ze begonnen aan vermenigvuldigingen met twee getallen.

In de eerste les heb ik besloten de tafels op het bord te schrijven en met de oplossingen. De leerlingen zeiden ze eerst samen luidop en dan moesten ze dat overschrijven op een blad (zie bijlage nr.7). Zo konden ze thuis de tafels inoefenen tegen de volgende les. De volgende les schreef ik de tafels op het bord maar zonder oplossing. De leerlingen zeiden luidop de tafels en de oplossing.

Ik maakte er een gewoonte van dat we bij het binnenkomen de tafels van vermenigvuldiging van 0 tot 11 luidop zeiden. Na een paar lessen liet ik elke leerling een tafel luidop zeggen of schrijven op het bord. Meestal wilden ze die schrijven op het bord want dat deden ze heel graag. Door ze de tafels te laten schrijven of zeggen, kon ik weten wie ge oefend had en wie nog meer moest oefenen.

Ik vond het belangrijk dat de kinderen wisten vanwaar de vermenigvuldigingen komen en waarom het belangrijk is dat ze de tafels van vermenigvuldiging kennen. Daarom heb ik samen met de kinderen een klasgesprek gehouden. Ik vroeg aan hen waarom het belangrijk is om de tafels van vermenigvuldiging te kennen. Om de beurt mocht iemand zijn/haar mening of gedachten zeggen. De meeste kinderen zeiden "omdat de juf dat wilt". In het gesprek zei ik dat de tafels kennen heel nuttig en tijdbesparend is voor ons, en dat we ze niet moeten kennen omdat de juf dat wilt, maar omdat wij ons leven makkelijker willen maken.

Dus als we de tafels van vermenigvuldiging van buiten kennen, kunnen we veel sneller problemen oplossen.

Ik heb de leerlingen het volgende voorbeeld gegeven:

$2 + 2 =$	$1 \times 2 = 2$
$2 + 2 + 2 =$	$2 \times 2 = 4$
$2 + 2 + 2 + 2 =$	$3 \times 2 = 6$
$2 + 2 + 2 + 2 + 2 =$	$4 \times 2 = 8$
$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 =$	$5 \times 2 = 10$
$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 =$	$6 \times 2 = 12$
$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 =$	$7 \times 2 = 14$
$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 =$	$8 \times 2 = 16$
$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 =$	$9 \times 2 = 18$
$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 =$	$10 \times 2 = 20$

Ik vroeg aan de leerlingen of ze de eerste kolom (optellen) of de tweede kolom (vermenigvuldigen) makkelijker vonden. Alle kinderen waren het met mij eens dat de tweede kolom veel makkelijker en sneller is om de oplossing te vinden.

Door goed te luisteren en door gericht te observeren tijdens het klasgesprek en tijdens het maken van de oefeningen, wist ik welke tafels de moeilijkste waren voor hen. De tafels van 6, 7, 8, 9 vonden de meeste zeer moeilijk om te memoriseren.

Om de leerlingen te helpen heb ik hen enkele tips gegeven om de tafels van buiten te kennen.

Als de leerlingen bijvoorbeeld het antwoord niet wisten op 7×8 , begonnen ze meestal de tafel van 8 op te zeggen in de hoop dat ze zo op het goede antwoord kwamen. Soms wisten ze direct het goede antwoord bij 8×8 (64). Op dat moment wees ik hen erop dat 7×8 eigenlijk gewoon '8 minder is dan het antwoord op $'8 \times 8$. Meestal kwamen ze sneller op het juiste antwoord door $64 - 8$ uit te rekenen dan door de hele tafel van 8 op te zeggen.

Als de leerlingen niet wisten hoeveel 5×4 was, vroeg ik of ze wisten hoeveel 4×5 is (omkering). Sommige kinderen wisten niet dat de plaats van een getal in een vermenigvuldiging, geen invloed heeft op het antwoord.

-Als de leerlingen bijvoorbeeld moeite hadden om 6×7 te onthouden, maar

3 x 7 kenden ze wel, wees ik hen erop dat 6 x 7 het dubbele is van 3 x 7. Voor sommige leerlingen was het makkelijker om 21+21 op te tellen dan heel lang na te denken over de som 6 x 7.

De trucjes schreven ze op een blad zodat ze het als hulpmiddel konden gebruiken als ze het nodig hadden.

Een gemakkelijke regel om te onthouden is dat bij de tafel van 5, het laatste getal van de oplossing, altijd eindigt met 0 of 5. En bij de tafel van 2, 4, 6 en 8, is het laatste getal van de oplossing altijd een 0, 2, 4, 6 of 8. Dit is een regel die ik de leerlingen ook heb laten opschrijven.

De beste manier om de tafels van vermenigvuldiging van buiten te leren is oefenen, oefenen en nog eens oefenen. De kinderen moesten van mij dagelijks de tafels oefenen tot ze de tafels van buiten kenden.

Toen ik in het tweede leerjaar zat, hebben we van onze leerkracht een A3 blad gekregen met alle tafels en de oplossingen. Elke tafel had een kleur. We moesten deze tegenover het toilet hangen zodat we de tafels konden oefenen elke keer we naar het toilet gingen. Het was een uitdaging om elke keer dat ik naar het toilet ging een tafel van buiten te leren. Omdat je alleen bent op het toilet en je hebt geen afleidingen, kan je jou concentreren op wat je voor je neus hebt, de tafels van vermenigvuldiging. Na een paar weken kende ik alle tafels van buiten.

Het feit dat elke tafel een andere kleur had, hielp mij om de tafels te memoriseren. Als ik 3 x 6 moest oplossen, dacht ik direct aan de kleur van de tafel van 3 en kon ik het sneller oplossen. Het is ook veel leuker om naar een blad met kleuren te kijken, dan naar een simpel wit blad.

Uit eigen ervaring kan ik zeggen dat het een goed idee is om de tafels van vermenigvuldiging tegenover het toilet te hangen. Daarom heb ik besloten om aan elk kind een groot blad te geven met de tafels tot 10. In bijlage 5 vind u een verkleinde versie van het blad dat ik de kinderen cadeau heb gegeven.

Elke maandag bleven er vrijwillig twee goede lezers uit het vierde leerjaar die graag tutors wilden zijn. Terwijl de leerlingen voor wiskunde aan een opdracht werkten ging ik zitten bij de lezers en luisterde ik naar diegenen die aan het lezen waren. Ik controleerde zowel de zwakke lezers als de tutors. De tutors moesten niet alleen luisteren maar ook verbeteren als het nodig was. Ik was zeer blij dat ik de hulp had van de twee vrijwillige tutors want zij deden dat heel goed.

Het boek dat de kinderen het leukste vonden, was “El pinguino adivino”, van de auteur Victoria Hurtado. Het is een boek van 32 pagina's en de tekst is geschreven op het niveau van de kinderen. De auteur gebruikt korte zinnen die rijmen, maar die samen toch een mooi verhaal vormen.

Het boek gaat over een geleerde pinguïn die waarzegger is. Op een dag komt een vogelbekdier uit Australië op zoek naar de wijze raad van de waarzegger, want hij weet niet of hij een vogel, zoogdier of vis is. De pinguïn is niet in staat om zo'n complexe dier te identificeren, maar hij vindt het vogelbekdier het mooiste en meest bijzondere kunstwerk (zie bijlage nr.8).

c) Gebruikte werkvormen: verantwoording en omschrijving

Ik heb de leerlingen verschillende opdrachten gegeven. Elke les probeerde ik om een verschillende werkvorm te gebruiken. In de eerste les heb ik vooral de werkvorm **individuele opdracht** gebruikt. De leerlingen kregen van mij een blad met oefeningen en die maakten we samen. Als de leerlingen vragen hadden mochten ze die stellen. In het begin had niemand een vraag, dus ik begon de leerlingen vragen te stellen om te controleren of ze de oefeningen begrepen. Ik zag dat veel leerlingen de oefening niet begrepen, daarom heb ik gezegd dat ik hen heel graag wil helpen en dat het nu de kans is om extra uitleg te vragen. Hoe meer tijd ze met mij doorbrachten, hoe meer vragen ze stelden en hoe beter ik hen kon helpen. Wat mij opviel is dat maar één van de zes leerlingen wist dat als een getal vermenigvuldigd wordt met nul, de oplossing altijd 0 is. Anderen wisten niet dat de plaats van het getal bij een vermenigvuldiging niet relevant is, want je bekomt steeds dezelfde uitkomst ($2 \times 3 = 6$ en $3 \times 2 = 6$).

Na individuele opdracht gebruikte ik ook de werkvorm **groepswork**. Één van de eerste opdrachten die in groep moesten maken, was de tafels van vermenigvuldiging samen oplossen. Ik heb elke leerling een verantwoordelijkheid gegeven. Een leerling was de taakverdeler, een leerling was de bemiddelaar en een andere leerling was de materiaalmeester. Ik heb bewust geen tijdbewaker gekozen omdat ik het belangrijk vind dat ze de tijd nemen die ze nodig hebben om de opdracht correct uit te voeren.

Om de lessen leuk te maken organiseerde ik een wedstrijd met de kinderen. Ik verdeelde de leerlingen in twee groepen en ik vroeg aan elke leerling om een tafel luidop te zeggen. De groep die de meeste tafels juist zei won de wedstrijd. In bijlage 9 vindt u een enkele oefeningen die de leerlingen uit het derde leerjaar hebben gemaakt.

De werkvorm die ik gebruikte om de leerlingen te helpen met lezen, is **peer-tutoring**. Om deze werkvorm te kunnen gebruiken had ik hulp gevraagd aan twee vlotte lezers. Twee leerlingen bleven speciaal na school om de twee zwakke leerlingen te helpen met lezen. Ik heb elke sterke leerling bij een zwakke leerling gezet. De bedoeling was dat ze de zwakke leerlingen hielpen met lezen, dus luisterden en corrigeerden indien nodig. De boeken die ik van de bibliotheek had gehaald heb ik op een tafel gezet zodat de leerlingen een boek konden kiezen om samen te lezen. Als ze een boek hadden gekozen kwamen ze eerst naar mij om het boek te laten zien. Ik schreef dan op een papiertje welk boek elk

groepje koos. Ik deed dit zodat ze zich verantwoordelijk voelden voor het materiaal dat ze gebruikten.

Het was belangrijk dat de leerlingen geconcentreerd konden lezen. Daarom heb ik de leerlingen die lazen in een apart hoekje gezet, zodat ze zich konden concentreren op de lectuur.

De andere leerlingen die wiskunde oefeningen kregen moesten dan ook respect tonen door zacht te praten om hun klasgenoten niet te storen.

d) Resultaten

Het was niet makkelijk om op hetzelfde moment een groep leerlingen voor wiskunde en een groep leerlingen voor lezen te helpen, maar ik heb mijn best gedaan om beide groepen te ondersteunen.

Ik gaf eerst de opdracht aan de leerlingen voor wiskunde terwijl de andere leerlingen een boek kozen. Ze mochten al beginnen te lezen samen met hun tutor terwijl ik de extra uitleg gaf over de vermenigvuldigingen.

Ik zette de opdrachten die ik de leerlingen gaf nooit op punten. Voor mij was het niet belangrijk hoeveel oefeningen de leerlingen juist hadden, maar wel of ze de oefeningen begrepen. Door het verbeteren van de opdrachten, kon ik achterhalen welke leerlingen nog extra hulp nodig hadden en welke leerlingen al zelfstandig de opdrachten konden maken. Ook het observeren heeft mij geholpen om de leerlingen te helpen wanneer ze het nodig hadden.

Als ik de opdrachten van de eerste week vergelijk met de opdrachten van de laatste week, dan zie ik een positieve evolutie. Sommige kinderen wisten in het begin de tafels van vermenigvuldiging niet, maar naar het einde toe konden ze al vermenigvuldigen met twee getallen. De evolutie zien van de kinderen gaf mij een enorme voldoening.

Voor lezen had ik ook een verbetering gezien bij de zwakke leerlingen. Het viel me op dat ze elke keer vlotter lazen. Om hen te motiveren om ook thuis te lezen, mochten ze van mij één boek kiezen uit de klas om mee te nemen naar huis. Ze kregen een week om het boek uit te lezen en dan moesten ze die terug afgeven. Ik probeerde om altijd leuke boeken mee te nemen die over dingen gingen die de kinderen interesseerden zoals draken, ridders, dieren,...

Ik weet niet of ze werkelijk het boek thuis lazen, maar als ik hen op hun woord moet geloven dan lazen ze thuis bijna elke dag. Het feit dat ze elke keer beter lazen was voor mij voldoende om hun te geloven.

5.2.2 Woensdag: het vierde leerjaar

a. Situering

Woensdag had ik het vierde leerjaar. Volgens de adjunct-directeur is 4B de zwakste klas voor wiskunde van heel de school. Heel veel leerlingen uit die klas kenden de tafels van vermenigvuldiging nog niet. Ongeveer de helft van de klas kon nog niet vermenigvuldigen met twee getallen.

Delingen waren ook moeilijk voor het vierde leerjaar. Het viel mij op dat in 4A maar één leerling was die moeilijkheden had met vermenigvuldigingen en delingen, en in 4B kon de helft van de klas niet mee volgen. De leerkracht van 4B zei dat ze zich een beetje hopeloos voelde omdat de kinderen extra tijd nodig hadden om te oefenen op vermenigvuldigingen en delingen, maar dat ze nog veel leerstof moesten zien voor juni. Mijn hulp kwam dus goed van pas voor deze klas.

In totaal kwamen er 7 kinderen uit 4B om te oefenen voor vermenigvuldigingen en delingen en één kind uit 4A. Om te beginnen liet ik elke leerling de tafels opschrijven om te weten welke tafels ze nog niet kenden. De leerlingen zaten op hetzelfde niveau dan de leerlingen van het derde leerjaar, die ik maandag les gaf. De tafels van 1 tot 6 vonden ze vrij makkelijk, maar die van 7 tot 9 vonden ze nog moeilijk. Het is duidelijk dat deze kinderen veel moesten oefenen om hun tafels van buiten te kennen.

b. Werkwijze

Bij het binnenkomen in de klas zeiden we allemaal samen luidop de tafels van vermenigvuldiging van 0 tot 11. Om dit zo leuk mogelijk te maken, maakte ik daar meestal een soort wedstrijd van. Ik maakte twee of drie groepen en elke groep moest dezelfde tafel opschrijven. Als ze de oplossingen hadden staken ze hun hand omhoog en zeiden ze de oplossingen luidop. Dit was niet om ter snelst, maar om ter best! De groepen die de tafel helemaal juist hadden opgeschreven kregen een punt. Het was nodig dat de leerlingen thuis de tafels oefenden als ze wilden winnen. Het was leuk om te zien hoe ze samenwerkten om een punt binnen te halen.

Wat ik ook heel nuttig vond in deze klas was om een klasgesprek te houden. De kinderen kregen bijna nooit de kans om zich te uiten in de klas. Ik wilde weten

wat ze over vermenigvuldigingen wisten en of ze wel beseften hoe belangrijk het is om te kunnen vermenigvuldigen. Omdat ik maar een uurtje de tijd had, heb ik de eerste les een klasgesprek gehouden van ongeveer 15 minuten. Eerst gaf ik hen de kans om mij te vertellen waarom ze dachten dat het belangrijk is om de tafels van vermenigvuldiging te kennen. Ze wisten bijna allemaal dat als je de tafels van vermenigvuldiging van buiten kent, dat je veel sneller en gemakkelijker gaat kunnen vermenigvuldigen. Het was dus duidelijk dat ze wel wisten waarom ze de tafels moesten kennen, maar toch hadden ze er problemen mee. We moesten dus veel oefenen om de tafels van buiten te kennen en over te schakelen naar vermenigvuldiging met twee getallen.

Ik heb met de leerlingen enkele tips of trucjes besproken om de tafels van buiten te leren, zoals vermeld op pagina 39-40.

De trucjes vonden ze geweldig. Elke keer dat ik hen een trucje vertelde, moesten ze erom lachen. Toen ik aan de kinderen vroeg waarom ze mijn trucjes zo grappig vonden, zeiden ze “omdat we nu de geheime trucjes weten die de leerkracht gebruikt om de tafels te kennen”. Ik vond het heel schattig en onschuldig dat ze daardoor moesten lachen. Natuurlijk heb ik gezegd dat alle trucjes die ik ken, met alle plezier wilde delen met hen en dat ik zeker was dat hun juf dat ook heel graag wilde doen. Daarom heb ik hen het idee gegeven om aan hun juf te vragen of zij nog trucjes kende om de tafels te leren.

Zoals ik al heb vermeld, het was belangrijk dat ze elke dag de tafels van vermenigvuldiging oefenden als ze die van buiten wilden leren. Daarom heb ik ook aan deze kinderen een groot en stevig blad gegeven met de tafels van vermenigvuldiging tot het getal 10 (zie bijlage nr.5).

Delen was ook heel moeilijk voor hen. Ik heb heel weinig tijd gehad om met hen de delingen te oefenen, omdat we veel tijd hebben gestoken in de vermenigvuldigingen. Wat ik de beste manier vond om hen de delingen aan te leren, is de delingen samen en terwijl de stappen uitleggen. We hebben verschillende delingen stap voor stap samen gemaakt. Sommigen konden de delingen sneller alleen maken dan de anderen. Het maakte mij niet uit hoeveel keer ik de stappen of de manier van handelen moest uitleggen. Voor mij was het belangrijkste om hen zoveel mogelijk aan te leren. Het is beter om weinig leerstof te overlopen maar dat ze het begrijpen, dan veel leerstof te overlopen en dat ze het maar half begrijpen.

c. Gebruikte werkvormen: verantwoording en omschrijving

Ook in deze klas heb ik verschillende werkvormen gebruikt. Ik zag aan deze groep dat ze heel graag samenwerkten, daarom heb ik de werkvorm **groepswork** vaak gebruikt. Meestal liet ik hen per twee werken zodat alle leerlingen actief bezig waren in mijn les. Soms werd het luidruchtig of hadden de kinderen de neiging om over andere dingen te praten als ze in groep mochten werken. Duidelijke afspraken waren dus noodzakelijk om alles zo vlot mogelijk te laten verlopen. Soms gebruikte ik ook de werkvorm **individuele opdracht**. Door de werkvorm individuele opdracht te gebruiken, had ik een beeld van welke leerlingen nog meer ondersteuning nodig hadden. Bij beide werkvormen liep ik rond de klas om de leerlingen te observeren en te helpen. Hadden ze een vraag staken ze hun hand omhoog en kwam ik naar hen toe. Ik vond het belangrijk dat het steeds stil was in de klas zodat iedereen zich kon concentreren. Er was één jongen die zich moeilijk kon concentreren omdat hij direct was afgeleid door elk geluid. In mijn laatste stageklas in België hadden ze daar een goede oplossing voor. Ze hadden geluidbeschermers in de klas die de leerlingen konden gebruiken als ze zich moeilijk konden concentreren.

Het was niet makkelijk om een geluidsbeschermer te vinden in Mexico. Ik ben alle mogelijke winkels afgegaan, maar ik heb geen geluidsbeschermer gevonden. Uiteindelijk heeft mijn gastgezin zich gecontacteerd met een vriend van de familie die timmerman is, om te vragen of hij wist waar ik een geluidsbeschermer kon vinden. Ik sprong van geluk toen hij zei dat hij twee geluidsbeschermers had die hij niet gebruikte en dat ik die mocht hebben. Eindelijk had ik een geluidsbeschermer die mijn leerlingen konden gebruiken om zich te kunnen concentreren. Later heb ik de twee geluidbeschermers cadeau gegeven aan de school. Ze waren er enorm dankbaar voor en de directie zei dat ze gingen sparen om nog meer luidbeschermers te kopen.

Een andere werkvorm die ik heb gebruikt in het vierde leerjaar, is contractwerk of **leercontractmethode**. Omdat de leerlingen elke dag moesten oefenen om de tafels te kennen, heb ik het contractwerk daarop gebaseerd. De leerlingen kregen bijna elke dag enorm veel huiswerk van hun juf, dus ik heb een klein bundeltje gemaakt waarin ze elke dag ongeveer 5 minuten aan gingen besteden. Elke dag moesten ze één of twee tafels oplossen. Om het werk wat leuker te maken heb ik ervoor gezorgd dat ze na elke tafel een leuk spelletje konden oplossen. Als ze de oefeningen van een dag hadden gemaakt, moesten ze hun handtekening zetten op het voorblad. De meeste kinderen lieten hun ouders hun

contractwerk tekenen. Hoewel dit niet de bedoeling was, heb ik de leerlingen niets gezegd omdat zo de ouders ook het contractwerk mee controleren.

In bijlage 9 vindt u het contractwerk van Leida Karina, een meisje uit het vierde leerjaar

d. Resultaten

De leerlingen en ik hebben samen heel veel geoefend op vermenigvuldigingen en delingen. Mijn doel was om de prestaties van de kinderen te verbeteren door verschillende werkvormen te gebruiken. Ik kan niet zeggen dat de kinderen nu kunnen vermenigvuldigen en delen zonder problemen, maar ik kan wel zeggen dat de meeste kinderen dit al onder de knie hebben. Door veel te oefenen begrepen de kinderen de vermenigvuldigingen en delingen beter en ik merkte dat ze elke keer de opdrachten zelfstandiger maakten. In het begin hadden ze altijd veel vragen, zelfs als ze het antwoord op die vraag al wisten. Maar naar het einde toe konden ze de oefeningen helemaal alleen maken zonder extra uitleg. Het gebruiken van verschillende werkvormen heeft de kinderen geholpen om de oefeningen op andere manieren te leren oplossen. Dankzij de werkvorm groepswork hebben de kinderen geleerd om naar elkaar te luisteren en andere tactieken toe te passen. Bij individuele opdracht hebben de kinderen zelfstandig de verschillende tactieken moeten toepassen en de beste manier moeten kiezen om de oefeningen op te lossen. Bij deze werkvorm was het geconcentreerd blijven werken een moeilijke uitdaging voor de kinderen omdat dit de drukste klas van de school was. Maar dankzij hun inzet en de geluidbeschermers hebben de kinderen de oefeningen goed kunnen uitvoeren. Contractwerk heeft de leerlingen geholpen om dagelijks hun tafels in te oefenen en te memoriseren.

Ik weet zeker dat als ik meer tijd had, de kinderen betere resultaten zouden hebben behaald. De leerkrachten zagen dat de kinderen die mijn lessen volgden, de vermenigvuldigingen beter begrepen en betere resultaten behaalden dan vroeger. Het is dus duidelijk dat het gebruiken van verschillende werkvormen de leerlingen heeft geholpen om hun prestaties te verbeteren.

5.2.3 Vrijdag

a. Situering

Elke vrijdag had ik het vijfde en het zesde leerjaar. In totaal had ik leerlingen uit vier verschillende klassen. Twee leerlingen uit 5A, twee leerlingen uit 5B, twee leerlingen uit 6A en twee leerlingen uit 6B.

In elke klas waren er kinderen die ook hulp nodig hadden voor vermenigvuldigingen en delingen. Ik vond dat ik heel weinig leerlingen had in mijn lessen, vooral omdat de leerkrachten van het vijfde en zesde leerjaar steeds klaagden dat de kinderen niet konden volgen met de leerstof, vooral voor wiskunde.

Ik wilde weten waarom er zo weinig kinderen naar mijn lessen kwamen, dus heb ik met de leerkrachten gesproken. Het antwoord dat ik van de leerkrachten kreeg was teleurstellend: "Ik heb het tegen verschillende leerlingen uit mijn klas gezegd, maar ze willen niet blijven na school".

Zoals ik al eerder vermeld heb, ik heb aan elke leerkracht een paar brieven gegeven die ze moesten uitdelen aan de kinderen, zo waren de ouders op de hoogte van de gratis bijlessen. Volgens de leerkrachten komen de meeste brieven nooit bij de ouders terecht omdat de meeste ouders tot 's avonds laat werken. Aan de schoolpoort kon ik de ouders ook niet aanspreken omdat de meeste kinderen alleen naar huis gingen.

In mijn lessen, was er één jongen die de tafels nog niet goed kende. Hij had daardoor een enorme achterstand omdat zijn klasgenoten al konden vermenigvuldigen met meer dan één of twee getallen. Delingen vond hij zeer moeilijk en daar begon hij zelfs niet aan. Hij gaf het letterlijk op als hij een deling moest maken.

De andere leerlingen kenden de tafels wel, maar het vermenigvuldigen en het delen met twee getallen of meer ging heel traag.

b. Werkwijze

Zoals alle dagen, begon ik mijn lessen met de tafels luidop te zeggen. Elke leerling zei een tafel luidop. Ik probeerde om de jongen die de tafels nog niet goed kende veel aan bod te laten komen, omdat hij de tafels veel moest oefenen. Nadat we alle tafels hadden opgezegd, begonnen we met de oefeningen. Eerst schreef ik een vermenigvuldiging met twee getallen op het bord en ik loste die samen met de leerlingen op. Ik probeerde dit heel geleid te doen zodat alle leerlingen mee konden volgen. Ik herhaalde deze procedure voor meerdere

oefeningen. Daarna gaf ik elke leerling een blad en ze moesten een oefening alleen maken. Als alle leerlingen de oefeningen hadden opgelost, mocht een leerling naar het bord komen en de oplossing op het bord schrijven. Als er een leerling was die de oplossing niet juist had, maakte ik de vermenigvuldiging op het bord zodat ze de fout die ze hadden gemaakt konden vinden.

Hetzelfde deed ik voor de delingen. Eerst maakte ik een paar delingen heel geleid op het bord en daarna moesten ze een deling zelf oplossen. Om te verbeteren liet ik een leerling de deling op het bord oplossen en verwoorden.

c. Gebruikte werkvormen: verantwoording en omschrijving

Ik heb de werkvorm **individuele opdracht** gebruikt, vooral in het begin om het niveau van elke leerling te kennen. Op deze manier kon ik weten welke leerlingen het al begrepen en welke leerlingen nog hulp of extra uitleg nodig hadden.

Om de werkvorm **peer-tutoring** te gebruiken, heb ik groepen gemaakt van twee leerlingen. In elke groep was er een leerling die de vermenigvuldigingen en delingen al begreep, en een leerling die het nog niet goed begreep. Soms begrijpen leerlingen de leerstof beter als een klasgenoot het uitlegt. Daarom heb ik gekozen om de werkvorm peer-tutoring te gebruiken.

Ik heb duidelijke afspraken gemaakt voor ik de groepen verdeelde, omdat de leerlingen het niet konden laten om te babbelen over andere dingen en te giechelen. Gelukkig hebben de leerlingen zich aan de afspraken gehouden. Bij peer-tutoring is het de bedoeling dat de ene leerling de andere helpt. Hoe meer ze elkaar hielpen, hoe beter ze de oefeningen begrepen en hoe sneller ze de oefeningen zelfstandig konden maken.

Terwijl alle leerlingen de oefeningen in groep maakten, werkte ik samen met de zwakste jongen. Zoals vermeld, deze jongen kende de tafels nog niet van buiten en daardoor vond hij het zeer moeilijk om een vermenigvuldiging met twee getallen op te lossen. Delingen snapte hij helemaal niet en vond dat ook heel saai. Eerst en vooral heb ik hem het contractwerk gegeven dat de leerlingen uit het vierde leerjaar moesten maken (zie bijlage 9).

Het was nodig dat hij elke dag een tafel inoefende en het **contractwerk** ging hem daarbij helpen. Het contractwerk moest hij van mij thuis maken.

d. Resultaten

Samen met hem maakte ik makkelijkere oefeningen. We begonnen met vermenigvuldigingen en later met delingen. Ik probeerde de oefeningen heel geleid op te lossen zodat hij kon meevolgen. Als hij een oefening maakte vroeg ik om ze luidop te maken om te weten waar hij de mist in ging. Ik heb sommige procedures veel keren moeten herhalen omdat hij het niet begreep. Op een bepaald moment voelde ik mij een beetje hopeloos omdat ik hem de leerstof wilde laten begrijpen, maar ik wist niet hoe ik het anders kon uitleggen. Ik heb lang nagedacht over hoe ik de leerstof beter of anders kon uitleggen.

De week daarna, ben ik terug van nul begonnen en heb ik alles terug uitgelegd vanaf het begin. Ik sprong van geluk toen hij zei: "Nu snap ik het!". Natuurlijk wilde ik weten of hij het wel echt begreep of als hij het gewoon zei omdat hij het beu was. Ik heb hem een paar oefeningen gegeven die hij luidop moest maken. Ik was verbaasd toen ik zag hoe goed hij de oefeningen maakte. Ik was blij dat mijn tijd en moeite beloond werden.

De andere leerlingen hebben dankzij de hulp van hun klasgenootjes hun prestaties kunnen verbeteren. Het probleem in deze klas was vooral dat ze geen tijd hadden om te oefenen op vermenigvuldigingen en delingen. Een leerkracht van het zesde leerjaar zei dat ze voelde dat de leerlingen nood hadden aan extra uitleg en extra tijd om te oefenen op vermenigvuldigingen en delingen, maar helaas kon dat niet omdat ze nog veel leerstof moesten zien. Naar het einde toe merkte zowel de leerkracht als ik een groot verschil bij de leerlingen. De meeste leerlingen begrepen de vermenigvuldigingen al, maar de delingen ging iets minder vlot. Had ik meer tijd, dan zou ik na de vermenigvuldigingen vooral delingen overlopen met de leerlingen. Zo zouden ze zowel vermenigvuldigingen als delingen goed kunnen.

5.3 Observatielijsten

Ik heb een observatielijst gemaakt, zowel voor de leerkrachten als voor de de leerlingen, om de mening of bedenkingen te weten van de leerkrachten en de leerlingen over de verschillende werkvormen die gebruikt worden in mijn project. Op de volgende bladzijde vindt u een lege voorbeeld van de observatielijsten.

5.3.1 Observatielijst leerkrachten

Qué opina de los siguientes métodos de enseñanza:

Trabajo en equipo:

	SI	NO	QUIZÁS
¿Ha utilizado alguna vez ese método de enseñanza?			
Comentarios:			

	SI	NO	QUIZÁS
¿Cree que es un método fácil de usar?			
Comentarios:			

	SI	NO	QUIZÁS
¿Ha notado alguna diferencia positiva en los niños al utilizar este método?			
Comentarios:			

	SI	NO	QUIZÁS
¿Cree usted que es un método que seguirá usando en el futuro? Porfavor de explicar su respuesta.			
Comentarios:			

Trabajo individual:**SI NO QUIZÁS**

¿Ha utilizado alguna vez este método de enseñanza?			
Comentarios:			

SI NO QUIZÁS

¿Cree que es un método fácil de usar?			
Comentarios:			

SI NO QUIZÁS

¿Ha notado alguna diferencia positiva en los niños al utilizar este método?			
Comentarios:			

SI NO QUIZÁS

¿Cree usted que es un método que seguirá usando en el futuro? Porfavor de explicar su respuesta.			
Comentarios:			

Trabajo de contrato:**SI NO QUIZÁS**

¿Ha utilizado alguna vez este método de enseñanza?			
Comentarios:			

SI NO QUIZÁS

¿Cree que es un método fácil de usar?			
Comentarios:			

SI NO QUIZÁS

¿Ha notado alguna diferencia positiva en los niños al utilizar este método?			
Comentarios:			

SI NO QUIZÁS

¿Cree usted que es un método que seguirá usando en el futuro? Porfavor de explicar su respuesta.			
Comentarios:			

Peer-tutoring:**SI NO QUIZÁS**

¿Ha utilizado alguna vez este método de enseñanza?			
Comentarios:			

SI NO QUIZÁS

¿Cree que es un método fácil de usar?			
Comentarios:			

SI NO QUIZÁS

¿Ha notado alguna diferencia positiva en los niños al utilizar este método?			
Comentarios:			

SI NO QUIZÁS

¿Cree usted que es un método que seguirá usando en el futuro? Porfavor de explicar su respuesta.			
Comentarios:			

5.3.2 Observatielijst leerlingen

Trabajo en equipo:

¿Te gusta trabajar en equipo?			
¿Te sentiste cómodo trabajando junto con tus compañeros de clase?			
¿Ha habido problemas en el grupo?			
Si hubieron desacuerdos, ¿pudieron resolverlos?			
¿Has aprendido de otros compañeros?			
¿Crees que tus compañeros aprendieron de ti?			
¿Te gustaría volver a trabajar en equipo?			

Comentarios o sugerencias:

Trabajo individual:

¿Te gusta trabajar solo?			
¿Te gusta mas trabajar solo que trabajar en grupo?			
¿Te pudiste concentrar mejor trabajando solo que cuando trabajas en grupo?			
¿Le pides ayuda a la maestra cuando no entiendes algo?			
¿Le pides ayuda a un compañero cuando la maestra lo permite?			
¿Crees que aprendes mas cuando trabajas solo?			
¿Te gustaría volver a trabajar solo?			

Comentarios o sugerencias:

Trabajo de contrato:

¿Te gusta el trabajo de contrato?			
¿Has aprendido mas trabajando en tu trabajo de contrato?			
¿La maestra te dio tiempo suficiente para entregar en contrato?			
¿Le pediste ayuda a la maestra o compañeros para solucionar un problema que aparecía en el contrato?			
¿Te ayudaron tus padres con el trabajo de contrato?			
¿Te gustaría seguir recibiendo un trabajo de contrato?			

Comentarios o sugerencias:

Peer-tutoring:

¿Te gusta trabajar con un compañero?			
¿Te gusta mas trabajar solo que trabar con un compañero?			
¿Te pudiste concentrar mejor trabajando solo que cuando trabajas con un compañero?			
¿Te ayudo bien tu compañero?			
¿Has aprendido de tu compañero?			
¿Crees que aprendes mas cuando te ayuda un compañero?			
¿Te gustaría volver a trabajar con un compañero?			

Comentarios o sugerencias:

6 Antwoord op mijn onderzoeksvraag

Zoals vermeld, mijn primaire onderzoeksvraag is:

Kan het gebruik van verschillende werkvormen de prestaties van de Mexicaanse leerlingen op school bevorderen?

Om een antwoord te vinden op deze algemene onderzoeksvraag heb ik een antwoord proberen te vinden op een aantal secundaire vragen. Het antwoord op deze subvragen heb ik gevonden door gerichte observatie, gesprekken met de directie, leerkrachten en leerlingen en door de observatielijsten die zijn ingevuld door de leerkrachten en de leerlingen. Enkele ingevulde observatielijsten vindt u in bijlage 10.

6.1 Antwoord op de secundaire vragen

6.1.1 Wat is de houding van de Mexicaanse leerkrachten tegenover het gebruik van verschillende werkvormen?

De leerkrachten waren zeer enthousiast toen ik over de verschillende werkvormen sprak. Ik legde uit dat het belangrijk is om verschillende werkvormen te gebruiken om de leerlingen te motiveren en ze betrokken te houden bij de les. Voor een leerkracht is het ook veel leuker om les te geven met verschillende werkvormen omdat je les geeft op verschillende manieren. Het lesgeven zal nooit saai worden omdat je steeds andere manieren van werken gaat ontdekken. De voordelen voor de kinderen zijn ook heel groot. Zij gaan leren werken op verschillende manieren. Bij groepswork gaan zij leren samenwerken met andere leerlingen en gaan ze werken aan hun sociale vaardigheden. Ze leren initiatief nemen, de leiding nemen en een leider volgen. Bij individuele opdracht leren ze om geconcentreerd te werken zonder afleiding. Deze werkvorm kennen de leerkrachten in mijn schoolje in Mexico het best, maar toch heb ik nog eens uitgelegd wat de taak van de leerkracht is bij individuele opdracht. De leerkracht moet de leerlingen helpen en begeleiden. Het is belangrijk dat de leerlingen steeds bij de leerkracht terecht kunnen als ze vragen hebben of als ze instructie nodig hebben. De leerkracht moet dus beschikbaar zijn voor de leerlingen op elk moment.

Bij contractwerk gaan de leerlingen oefenen op hun zwakke punten. Omdat de leerlingen een bepaalde tijd hebben om hun bundeltje af te werken, moeten de

leerlingen leren om verantwoordelijk te zijn en om de tijd goed in te schatten. Bij peer-tutoring leren de kinderen leren van hun leeftijdsgenoten. Deze werkvorm helpt zowel de zwakkere leerlingen als de sterkere leerlingen. De 'tutor' (de sterkere leerling) leert leiding geven, belangstelling tonen, complimenten geven, bijsturen als het niet gaat en aanmoedigen.

Op begin wilden de leerkrachten dat ik de werkvormen eerst gebruikte in mijn lessen, zodat zij konden zien hoe ze het moesten doen. Ik vond dit een goed idee, dus heb ik de leerlingen kennis laten maken met de nieuwe werkvormen. Na mijn lessen vroeg ik aan de leerkrachten wat ze ervan vonden en of ze het zagen zitten om het de volgende keer zelf te doen. De meeste leerkrachten waren zeer positief en probeerden om diezelfde dag nog een werkvorm te gebruiken. Andere leerkrachten hadden iets meer tijd nodig om de nieuwe werkvormen te gebruiken. Ze zeiden dat ze goed moesten nadenken over hoe en wanneer ze de werkvormen gingen gebruiken.

Voor ik naar Mexico kwam, was ik een beetje bang dat de leerkrachten een negatieve ingesteldheid gingen hebben tegenover de nieuwe werkvormen. Ik probeerde om mijn uitleg tactvol te geven zodat ik niet grof of eigenwijs zou overkomen. Ik was blij toen ik zag dat de leerkrachten eerder enthousiast en nieuwsgierig waren naar mijn project en naar de nieuwe werkvormen. De open ingesteldheid van de leerkrachten heeft zeker geholpen om mijn project zo goed mogelijk uit te voeren.

6.1.2 Welk effect ondervinden leerkrachten op de leerlingen bij het gebruiken van verschillende werkvormen?

Ik vroeg aan de leerkrachten om de leerlingen te observeren als ik een werkvorm ging gebruiken in mijn les. Ik wilde dat de leerkrachten het effect van de werkvormen op de leerlingen zelf ondervonden. Na mijn les vroeg ik aan de leerkrachten wat ze van de werkvorm vonden en welk verschil ze bij de leerlingen ondervonden.

Bijna alle leerkrachten waren het eens dat de leerlingen actief waren betrokken bij de lessen als er een werkvorm werd gebruikt.

In het begin dachten de leerkrachten dat de werkvorm groepswork een chaos ging worden. Om de leerkrachten te motiveren om deze werkvorm toch te gebruiken, heb ik ze eerst gebruikt in mijn lessen. Een belangrijke stap die je moet volgen bij het gebruiken van deze werkvorm, is het maken van duidelijke afspraken. Voor ik de werkvorm groepswork gebruikte, maakte ik samen met de leerlingen duidelijke afspraken en ik besprak ook de consequenties die ze moesten volgen als ze de afspraken niet nakwamen. Door duidelijke afspraken te maken wisten de leerlingen dat hun gedrag consequenties ging hebben.

De reacties van de leerkrachten waren zeer positief over de werkvorm groepswork. Een leerkracht van het eerste leerjaar zei: "Het is tof om te zien hoe de leerlingen in groepen kunnen werken zonder te spelen of te giechelen".

Een leerkracht van het zesde leerjaar zei: "Ik dacht dat de leerlingen niet mee gingen werken, maar ik ben verbaasd van hoe leuk ze het vonden om samen te werken".

De meeste leerkrachten waren overtuigd dat deze werkvorm met de tijd hun leerlingen gingen helpen om hun prestaties te verbeteren. Het viel me op dat na ons gesprek, de leerkrachten de werkvorm groepswork steeds meer en meer gebruikten in hun lessen.

Het effect dat de leerkrachten dus ondervonden bij de leerlingen is dat bij de werkvorm groepswork, de leerlingen gemotiveerd waren en dat ze allemaal betrokken waren bij de les.

Individuele opdracht was een werkvorm die de leerkrachten al kenden en gebruikten, maar op een verkeerde manier. Hun gewoonte is om de leerlingen de opdrachten te geven en ze te laten maken zonder hulp. De leerkracht ging dan naar een andere klas een babbeltje doen met een andere leerkracht, ging aan haar bureau zitten met haar gsm of ze belde gewoon naar iemand.

In mijn lessen heb ik vaak individuele opdracht gebruikt, maar op de correcte manier. Als de leerlingen een opdracht maakten, liep ik rond in de klas en keek ik of de leerlingen de opdrachten begrepen. Als ik zag dat de leerlingen de opdracht niet goed begrepen, dan legde ik de opdracht nog eens klassikaal uit. Bij het rondlopen ging ik vooral bij de zwakke kinderen kijken.

Toen ik de leerkrachten vroeg wat ze geobserveerd hadden bij de leerlingen, zeiden de meeste leerkrachten dat het heel stil was in de klas en dat de leerlingen goed hadden doorgewerkt. Een leerkracht uit het derde leerjaar zei: "Als ik mijn leerlingen een opdracht geef dan voorzie ik daar minstens een half uur voor, want ik weet dat ze traag werken. Maar vandaag hebben ze goed doorgewerkt en ze hebben ook niet geklaagd dat de opdracht te moeilijk was". De leerkrachten vonden individuele opdracht de gemakkelijkste werkvorm om te gebruiken. Ze zijn bewust dat ze deze werkvorm snel verkeerd kunnen gebruiken, maar terwijl ik in de school was hebben ze bewezen dat ze het juist willen doen.

Het effect dat de leerkrachten hebben ondervonden bij de leerlingen bij het gebruiken van de werkvorm individuele opdracht, is dat de leerlingen de opdrachten beter begrijpen en dat ze de opdrachten sneller afhebben.

Peer-tutoring is een werkvorm die nog hellemaal onbekend was in mijn school in Mexico. Na mijn uitleg over die werkvorm heb ik ze zelf toegepast in mijn lessen. De leerkrachten merkten dat deze werkvorm vooral de zwakke leerlingen hielp. Er was een leerling uit het derde leerjaar dat niet goed kon lezen. Dankzij de werkvorm peer-tutoring, merkte de leerkracht een groot verschil in het kind. Volgens haar durfde de leerling nooit te lezen voor de klas, maar sinds de werkvorm peer-tutoring wordt gebruikt, leest het kind veel beter en durft het zelfs voor de klas te lezen.

Het effect dat de leerkrachten dus hebben ondervonden bij peer-tutoring, is dat de vooral de zwakke leerlingen leren van hun klasgenoten. Het werken met hun klasgenootjes helpt de leerlingen om hun verlegenheid los te laten en te durven tonen wat ze kunnen.

Bij de werkvorm contractwerk was het resultaat minder zichtbaar. De leerlingen die van mij een contractwerk hadden gekregen, hebben dat op tijd afgemaakt. Maar mijn project duurde te kort om te weten of contractwerk een positief effect heeft op de leerlingen. De leerkrachten en vooral de directie stonden volledig

achter het idee om met een contractwerk te blijven werken. De adjunct-directeur heeft me zelfs een persoonlijke uitleg gevraagd over de werking van een contractwerk. Zowel de leerkrachten als de directie was ervan overtuigd dat contractwerk een werkvorm is dat de prestaties van de leerlingen kan verbeteren.

6.1.3 Hoe kan ik de leerkrachten motiveren om verschillende werkvormen te gebruiken?

Zowel met mijn woorden als met mijn voorbeeld heb ik de leerkrachten proberen te motiveren om verschillende werkvormen te gebruiken.

Één keer om de week ging ik naar elke leerkracht om te vragen wat ze van de werkvormen vonden. In het gesprek probeerde ik om hen te motiveren om de werkvormen steeds te gebruiken en nooit te vergeten waarom het belangrijk is om de werkvormen te gebruiken. Ik zei tegen de leerkrachten dat ze na elke les even moesten reflecteren over de positieve punten en de negatieve punten van de les. De positieve punten zijn goed om te onthouden en de negatieve punten zijn goed om te weten in wat we nog moeten verbeteren.

Een andere manier om de leerkrachten te motiveren is door hen de kinderen te laten observeren terwijl ik een werkvorm gebruikte. De leerkrachten konden zelf het effect op de leerlingen waarnemen en daar conclusies uit nemen. Meestal vonden de leerkrachten het heel leuk om te zien hoe de leerlingen reageerden op de werkvormen. Sommige leerkrachten waren zo verbaasd dat ze zelf de werkvormen onmiddellijk gebruikten in hun lessen.

Voor ik terug vertrok naar België heb ik een gesprek gehad met alle leerkrachten en de directie. Ik heb hen al mijn bedenkingen gezegd en ik heb hen nog eens gemotiveerd om de werkvormen te blijven gebruiken.

In het gesprek waren er twee vertegenwoordigers van mijn organisatie aanwezig. Mijn organisatie en de school hebben samen een plan gemaakt om mijn project verder uit te bouwen. Ze hebben besloten dat één keer per maand, een vertegenwoordiger van mijn organisatie naar de school zal gaan om na te gaan of de werkvormen gebruikt worden en om de leerkrachten te motiveren om ze te blijven gebruiken. Mijn organisatie heeft ook gezegd dat zij zullen zorgen voor gratis bijlessen voor de leerlingen die het nodig hebben. Elke dag van 15.00 tot 18.00 kunnen de leerlingen terecht bij de organisatie om bijlessen te volgen. De

studenten van de universiteit zullen dan de leerlingen helpen waar ze het nodig hebben. De school was en is enorm dankbaar voor deze hulp.

6.1.4 Vinden de leerkrachten het haalbaar om te variëren met werkvormen?

Deze vraag heb ik rechtstreeks aan de leerkrachten gevraagd. De meeste leerkrachten gaven toe dat ze in het begin een beetje bang waren om de werkvormen te gebruiken. Het was allemaal nieuw voor hen en ze wisten niet of ze het goed gingen doen, maar ze waren het allemaal eens dat het zeker haalbaar is om verschillende werkvormen te gebruiken. De werkvormen die ze het meest gebruiken is individuele opdracht en groepswerk. Deze twee werkvormen vinden ze makkelijk om te gebruiken en nemen niet veel tijd in beslag.

Dankzij de afspraak die mijn organisatie heeft gemaakt met de school, om de leerkrachten één keer per maand te bezoeken, ben ik vrij zeker dat de leerkrachten de werkvormen zullen blijven gebruiken. Mijn organisatie wil het beste voor de kinderen en daarom willen zij mijn project verder uitwerken. Ik hou nog steeds contact met mijn organisatie en zij houden mij steeds om te hoogte over de vorderingen van de school en het effect dat mijn project blijft hebben op de school, de leerkrachten en de leerlingen.

6.1.5 Hoe reageren de kinderen op de verschillende werkvormen die gebruikt worden?

Om de mening van de leerlingen te weten in verband met de verschillende werkvormen, heb ik elke leerling een observatielijst gegeven die ze moesten invullen. Daarop stonden enkele vragen over de werkvormen en zij moesten aanduiden wat ze ervan vonden.

Uit de antwoorden van deze observatielijsten, kan ik vaststellen dat de leerlingen zeer graag werken met de verschillende werkvormen. Ze werkten allemaal heel enthousiast mee, zelfs de leerlingen die vroeger nooit wilden meewerken. In het vijfde leerjaar was er een jongen die 's morgens steeds sliep in de les. Door verschillende werkvormen te gebruiken was deze jongen actiever in de lessen.

In het tweede leerjaar zat er een jongen die gedragsproblemen toonde . Deze jongen stoorde steeds de lessen en riep door de klas. Het gebruiken van verschillende werkvormen heeft zijn gedrag niet plots verbeterd, maar heeft de jongen geholpen om zich te concentreren in de lessen en mee te werken.

6.2 Antwoord op primaire onderzoeksvraag

Nu ik de antwoorden heb op mijn secundaire onderzoeksvragen, kan ik mijn primair onderzoeksvraag beantwoorden.

Mijn primair onderzoeksvraag is:

“Kan het gebruik van verschillende werkvormen de prestaties van de Mexicaanse leerlingen op school bevorderen?”

Antwoord:

Ik ben tot de conclusie gekomen dat het gebruik van verschillende werkvormen de prestaties van de leerlingen effectief kan verbeteren.

Op het einde van mijn verblijf in Mexico heb ik nog eens een gesprek gehouden met de leerkrachten en de directie om te vragen wat zij zouden antwoorden op mijn onderzoeksvraag. De meeste leerkrachten hebben een positieve verandering of evolutie gezien in hun leerlingen dankzij het gebruik verschillende werkvormen. De directie was ook overtuigd dat de resultaten van de leerlingen kunnen verbeteren als de school verschillende werkvormen blijft gebruiken.

Ik weet dat als ik mijn project langer kon uitvoeren, dat ik betere en langdurige resultaten zou bekomen. Helaas kon ik niet langer blijven, dus heb ik nu het project overgelaten aan de school, de leerkrachten en de organisatie die mij steeds heeft gesteund.

7 Tips en valkuilen

Er zijn niet veel tips die ik kan geven voor leerkrachten of toekomstige leerkrachten die graag mijn project, of een ander project willen uitvoeren in Mexico.

Eerst en vooral raad ik ze aan om op zoek te gaan naar een organisatie, niet alleen om in aanmerking te komen voor een VLIR-UOS-reisbeurs, maar ook om de hulp die een organisatie kan aanbieden. Als organisatie heb ik een privé universiteit van Monterrey opgegeven, el Tecnológico de Monterrey. In die universiteit is er een afdeling die zich bezig houdt met de gemeenschapsontwikkeling. De verantwoordelijken van die afdeling hebben contact met verschillende scholen die extra hulp goed kunnen gebruiken. Mijn organisatie heeft voor mij een school gezocht, contact opgenomen met die school en gezorgd voor mijn vervoer naar die school. Ik heb ook een lidkaart gekregen van die universiteit zodat ik toegang kreeg tot alle faciliteiten van de universiteit.

Mijn organisatie hield steeds contact met mij zodat ik mijn project zo comfortabel mogelijk mijn project kon uitvoeren.

En tip die ik kan geven is dat je eerst een organisatie zoekt voor dat je jou project helemaal uitwerkt of voor dat je een vliegtuigticket boekt. Het kan heel stresserend zijn als je daarna nog een organisatie moet zoeken die jou project wil steunen.

Een heel nuttige tip die ik ook kan meegeven is dat je heel flexibel moet zijn. Er waren dagen dat er helemaal geen kinderen naar mijn lessen kwamen. Op die momenten was ik een beetje boos op de kinderen, maar ook op de leerkrachten die de kinderen niet motiveerden om naar mijn lessen te blijven komen. Ik heb mijn gevoelens en emoties opzij gezet en ik ben de volgende dagen terug met positieve gedachte naar de school geweest.

Mexico is een land dat een heel andere cultuur heeft dan België. Ik heb de Mexicaanse cultuur gerespecteerd en ik heb mij proberen aan te passen aan de gewoontes van de mensen die daar leefden. Ik heb positieve commentaar gekregen van de mensen die mij omringden, omdat ik hun cultuur heb proberen over te nemen. Natuurlijk is het belangrijk om jezelf te blijven, maar je aanpassen aan een andere cultuur is een manier om die cultuur en de mensen te respecteren.

Het is duidelijk dat de kinderen in mijn school heel veel hulp nodig hadden. Ik heb de leerlingen hulp kunnen aanbieden omdat ik wist welke problemen er waren. Ik raad iedereen aan om eerst te observeren voor je een project uitvoert. Ik heb mijn project moeten aanpassen aan de noden van de school en de leerlingen, zo kon ik hen beter helpen. Als je een project wil uitvoeren in een ander land moet je met de gedachte gaan dat je waarschijnlijk je project gaat moeten aanpassen aan de noden van de school en de leerlingen.

Besluit:

Ik heb mijn project met heel veel liefde en toewijding uitgevoerd. Ik heb van elk moment genoten en ik heb heel veel bijgeleerd als persoon en als leerkracht. Wat ik het meest heb geleerd uit deze ervaring, is dat ik als leerkracht heel flexibel moet zijn. Ik moet mij kunnen aanpassen aan de noden van mijn leerlingen. Ik weet dat kinderen het soms nodig hebben om begrepen te worden, maar als je in een land bent met een andere cultuur en met andere gewoontes is dat niet makkelijk. Ik heb geleerd om andere culturen te begrijpen en te respecteren, wat een leerkracht met een multiculturele klas zeker moet kunnen.

Ik heb ook geleerd dat ik zonder materiaal ook les kan geven. Ik heb op momenten lessen moeten improviseren, zonder materiaal. Dit was niet makkelijk, vooral omdat ik heel graag les geef met veel materiaal. Wanneer ik kon zorgde ik voor materiaal, want dat vonden de leerlingen natuurlijk leuker. Maar helaas was dat niet altijd mogelijk.

Deze ervaring neem ik zeker mee naar mijn toekomstige klas. Ik wil de kinderen helpen om het materiaal te appreciëren, want niet iedereen kan van veel materiaal genieten.

Als toekomstige leerkracht heb ik veel geleerd. Ik weet wat het is om les te geven in een heel koude klas of een zeer warme klas. Ik heb lessen moeten geven zonder materiaal en ik heb lessen moeten improviseren op het moment zelf. Ik heb een heel andere cultuur leren kennen die ik heb leren respecteren.

Ik heb drie maanden een andere cultuur overgenomen. Dit heeft mij geholpen om andere culturen, inclusief mijn cultuur, te appreciëren. Hoewel de culturen ons onderscheiden van elkaar, is het mogelijk om samen in vrede te leven en liefde en vriendschap te schenken aan elkaar. Ook al zien we er anders uit, vanbinnen zijn we allemaal hetzelfde: mensen die willen genieten van het leven.

Het leven van een kind begint op school, daarom wil ik dat kinderen genieten van het leren.

In mijn toekomstige klas ga ik waarschijnlijk kinderen hebben met verschillende culturen en achtergronden. Dankzij mijn ervaring kan ik mijn leerlingen leren om andere culturen te respecteren, zodat ze geen onderscheid meer maken tussen de verschillende nationaliteiten, fysieke kenmerken of culturen.

Een leuke anekdote:

In België hebben we soms een 'brandalarm-oefening'. Hier in mijn school in Mexico hebben we een 'pecho al suelo-oefening', vertaald is dat 'borst tegen de grond-oefening'. Omdat in Mexico veel criminaliteit is, bereiden ze de kinderen hierop voor. Als je geweerschoten hoort, gaat er een bel af die aangeeft dat iedereen tegen de grond moet gaan liggen.
Gelukkig is het bij een oefening gebleven!

In bijlage 11 vindt u oefeningen die de leerlingen in Mexico hebben gemaakt.

Bronnen:

Internet:

- Unicef. (sd). Opgeroepen op 9 24, 2012, van:
<http://www.unicef.org/mexico/spanish/unicefenmexico.html>
- Nuffic (sd). Opgeroepen op 09 24, 2012, van: www.nuffic.nl
- Alles over Mexico. (sd). Opgeroepen op 11 14, 2012, van <http://www.allesovermexico.nl/>
- Beleven. (sd). Opgeroepen op 04 10, 2013, van
<http://www.beleven.org/feesten/lijsten/landen.php?land=Mexico>
- Retira. (sd). Opgeroepen op 04 10, 2013, van <http://el-calendario.retira.eu/dias-festivos/mexico>
- Map of Mexico. (sd). Opgeroepen op 04 10, 2013, van *Lonely planet*:
<http://www.lonelyplanet.com/maps/north-america/mexico/>
- Weer en klimaat van alle landen. (sd). Opgeroepen op 04 10, 2013, van Klimaatinfo:
<http://www.klimaatinfo.nl/mexico/monterrey.htm>
- Monterrey. (sd). Opgeroepen op 04 10, 2013, van Encyclo:
<http://www.encyclo.nl/begrip/MONTERREY>
- Estadísticas de población en Nuevo León*. (2013, 04 11). Opgeroepen op 04 11, 2013, van Nuevo León Unido: http://www.nl.gob.mx/?P=nl_poblacio
- Aviña, J. C. (sd). *Cabrillo asado*. Opgeroepen op 04 11, 2013, van Buen Viaje:
<http://www.revistabuenviaje.com/conocemexico/saboramexico/cabrillo/cabrillo.ph>
- BIBLIOGRAPHY *Machacado*. (sd). Opgeroepen op 04 11, 2013, van Cascade Cookbook: <http://www.cascadecookbook.com/machacado/>
- Originalmente Regiomontana!* (sd). Opgeroepen op 04 11, 2013, van Tostada Regia:
<http://www.tostadaregia.com/>
- Volcanes activos en México*. (sd). Opgeroepen op 04 11, 2013, van Geofisica UNAM:
<http://www.geofisica.unam.mx/vulcanologia/spanish/volcanes.htm>
- Waarom tafels leren een blijvertje is*. (2012, 01 09). Opgeroepen op 04 20, 2013, van: Thuis in onderwijs: <http://www.thuisinonderwijs.nl/waarom-tafels-leren-een-blijvertje-is/#>
- Las letras que queremos hoy*. (2010, 05 31). Opgeroepen op 04 30, 2013, van:
<http://mireyavasquez.blogspot.mx/2010/05/el-trabajo-de-investigacion.html>
- Digitalworlddesign*. (2011, 06 27). Opgeroepen op 04 30, 2013, van:
<http://digitalworlddesigns.wordpress.com/2011/06/27/10-steps-to-write-a-great-contract/>
- Liderar equipos*. (2011, 05 22). Opgeroepen op 04 30, 2013, van:
<http://liderazgoyequipo.blogspot.mx/2011/05/condiciones-para-que-el-trabajo-en.html>

-*Animarse a pedir ayuda*. (2012, 10 18). Opgeroepen op 04 30, 2013, van Lanacion:
<http://blogs.lanacion.com.ar/vaso-medio-lleno/uncategorized/aprender-a-pedir-ayuda-muerte-a-la-autosuficiencia/>

Boeken:

-Carl Medaer, André De Fré (1999). *Differentiëren en individualiseren*. Brugge: die Keure.

-Diane Heacox (2010). *Differentiatie in de klas*. Amersfoort: Kwintessens.

-Mariët Förer, Brenda Kenter, Simon Veenman (2003). *Coöperatief leren in het basisonderwijs*. Amersfoort: CPS.

-Els Schellekens (2007). *Verschillen in de klas-pedagogisch handelen in het basisonderwijs*. Soest: Nelissen.

-Piet Hoogeveen, Jos Winkels (2011). *Het didactisch werkvormenboek- variatie en differentiatie in de praktijk*. Assen: Van Gorcum